

GUIDE TIL AKTINDSIGT

Hvilke muligheder giver
offentlighedsreglerne
og hvordan skal de bruges

OLUF JØRGENSEN

offentlighedsrådgiver, Gravercentret

Guide til aktindsigt

Guiden er udarbejdet af Oluf Jørgensen for Gravercentret, Danmarks Center for Undersøgende Journalistik.

2. udgave august 2025, 1. udgave juni 2024
ISBN: 978-87-976237-1-8

Guiden er ophavsretligt beskyttet.
Citater fra og links til guiden er tilladte efter gældende regler.

Redigering: Karina Oddershede Dahlgaard
Korrektur: Gitte Winneche, Grammatik, tak

FORFATTEREN

Oluf Jørgensen er jurist og tilknyttet Gravercentret som offentlighedsrådgiver.

Oluf Jørgensen har mange års erfaring med undervisning, forskning og rådgivning om aktindsigt.

Han var 1974-1998 lektor i forvaltningsret ved Aalborg Universitet, 1998-2015 forskningschef i mediejura ved Danmarks Medie- og Journalisthøjskole og 2002-2009 medlem af Offentlighedskommissionen.

Oluf Jørgensen er forfatter til en række artikler og bøger, bl.a. Offentlighed i Norden, der sammenligner retsregler for aktindsigt i de fem nordiske lande og internationale regler.

Udover guiden til aktindsigt har Oluf Jørgensen skrevet Gravercentrets Guide til whistleblowing.

FOTO: CLAUS SØNDBERG

SÅDAN BRUGER DU GUIDEN

Aktindsigt er et vigtigt redskab for undersøgende journalistik, og nogle af guidens oplysninger er primært relevante for journalister. De fleste oplysninger er relevante for alle, der har brug for aktindsigt.

Guiden er opdelt i otte hovedemner. Hvert kapitel begynder med, at hovedemnet omtales kort uden henvisninger til retsregler m.v. Disse otte korte introduktioner kan læses for sig selv.

Fra de korte omtaler af de otte hovedemner er der linket til uddybende information i underemnerne i denne guide.

Underemnerne i rapporten indeholder henvisninger og eksterne links til retsgrundlag, vigtige afgørelser m.v. Der er også links til andre underemner, når det har særlig relevans.

Guidens hovedemner og underemner fremgår af indholdsfortegnelsen, som du kan klikke dig videre fra.

Du har også mulighed for at søge i rapporten efter et bestemt ord. Læser du "bladrerapporten", kan du klikke på luppen og søge på et ord. Sidder du med pdf'en, kan du bruge genvejen `crtl + F` til at søge efter et specifikt ord.

Guiden kan altså læses fra ende til anden eller bruges som opslagsværk.

Guiden vil blive ajourført. Oluf Jørgensen og Gravercentret modtager gerne oplysninger, som er vigtige at få med.

I denne 2. udgave er bl.a. henvist til nye vigtige afgørelser og tilføjet et afsnit om særlige undtagelser i andre love.

1. <u>AKTINDSIGT SKAL FORBEREDES</u>	5
1.1. <u>Offentligt tilgængelige oplysninger</u>	6
1.2. <u>Offentlighedsloven og miljøoplysningsloven</u>	8
1.3. <u>Andre retsregler om aktindsigt</u>	10
2. <u>HVOR GÆLDER RETTEN TIL AKTINDSIGT</u>	11
2.1. <u>Offentlige forvaltninger</u>	12
2.2. <u>Selvejende institutioner, fonde og foreninger</u>	13
2.3. <u>Selskaber med offentligt ejerskab</u>	14
2.4. <u>Offentlige funktioner i privat regi og private virksomheder</u>	15
3. <u>HVILKE OPLYSNINGER ER OMFATTET AF AKTINDSIGT</u>	17
3.1. <u>Offentlighedsloven</u>	19
3.2. <u>Miljøoplysningsloven</u>	20
3.3. <u>Straffesager og civile retssager</u>	21
3.4. <u>Egen acces</u>	23
4. <u>ER OPLYSNINGER REGISTREREDE</u>	25
4.1. <u>Journalisering</u>	26
4.2. <u>Aktlister</u>	28
4.3. <u>Arkiverede oplysninger</u>	30
5. <u>HVAD SKAL MED I EN ANMODNING</u>	31
5.1. <u>Anmodning om aktindsigt</u>	32
5.2. <u>Anmodning om datasammenstilling</u>	34
6. <u>HVILKE OPLYSNINGER OG DOKUMENTER KAN UNDTAGES</u>	35
6.1. <u>Personoplysninger</u>	36
6.2. <u>Oplysninger om virksomheder</u>	38
6.3. <u>Statens sikkerhed og udenrigspolitiske hensyn</u>	40
6.4. <u>Andre oplysninger</u>	42
6.5. <u>Undtagelse af hensyn til beslutningsprocesser</u>	44
6.6. <u>Oplysninger om faktiske forhold</u>	46
6.7. <u>Faglige vurderinger</u>	48
6.8. <u>Miljøoplysninger</u>	50
6.9. <u>Særlige undtagelser i anden lovgivning</u>	53
7. <u>HVILKE KRAV SKAL FORVALTNINGER OPFYLDE</u>	54
7.1. <u>Regler for sagsbehandling</u>	55
7.2. <u>Lovkrav til hurtig behandling</u>	57
7.3. <u>Hvad kan gøres for hurtigere aktindsigt</u>	59
8. <u>KAN DER KLAGES OG HVORDAN</u>	61
8.1. <u>Typiske fejl og omgørelser</u>	62
8.2. <u>Klageinstanser</u>	64
8.3. <u>Behandling og afgørelse i klagesag</u>	66
<u>KILDER</u>	68

1. AKTINDSIGT SKAL FORBEREDES

Tjek først offentligt tilgængelige oplysninger f.eks. via indgange til åbne data, forvaltningers hjemmesider, folketinget.dk eller anden søgning på nettet.

Uformel kontakt til relevante kilder kan være nyttig, f.eks. en medarbejder ved forvaltningen, der arbejder med sagen. Hvis det er nødvendigt, kan kontakten være fortrolig, og journalister kan sikre kildebeskyttelse.

Overvej behovet for yderligere dokumentation, og om aktindsigt kan bruges. Måske er det nemmere at kontakte forvaltningen og spørge efter oplysninger uden at nævne aktindsigt. Måske har en kilde oplyst om dokumenter, der er vigtige at få adgang til.

En anmodning om aktindsigt kan afklare, om oplysninger findes, og om forvaltningen vil udlevere eller hemmeligholde. Aktindsigt kan sikre autentisk information, der ikke afhænger af forvaltningens ønsker til formidling om et emne.

Love og regler bestemmer muligheder og begrænsninger for aktindsigt:

- Offentlighedsloven (ofl.) og miljøoplysningsloven (mol.) er de vigtigste love.
- Andre love og regler gælder på særlige områder.

Offentlighedsloven giver ret til aktindsigt i dokumenter, en forvaltning har udarbejdet eller modtaget i en sag (ofl. § 7). Dokumenter bliver også kaldt sagsakter, og heraf kommer ordet aktindsigt.

"Dokument" lyder eksklusivt, men er et vidt begreb og uafhængig af teknologisk form. "Sag" er også et vidt begreb, der ikke er begrænset til administrative sager, men omfatter alle typer opgaver ved en forvaltning. Skrivelser er omfattet, uanset det er lange rapporter eller e-mail. En kort sms-besked er omfattet, hvis den har et indhold med betydning for en sag, f.eks. en enkelt oplysning. Foto, tegninger, kort samt lyd- og videooptagelser med betydning for en sag er også omfattet.

Miljøoplysningsloven omfatter ligeledes dokumenter og oplysninger uanset teknologisk form. Miljøoplysninger er omfattet af både miljøoplysningsloven og offentlighedsloven.

1.1.

OFFENTLIGT TILGÆNGELIGE OPLYSNINGER

Nogle indgange til åbne data:

Datafordeler – grunddata om virksomheder, fast ejendom, geografiske data og kort.

Datavejviser – giver adgang til en række data fra den offentlige sektor.

Statistikbanken er Danmarks Statistiks portal.

Dma.mst.dk – Miljøstyrelsens database med tilsynsrapporter og afgørelser om virksomheder m.v.

Tinglysning – Det digitale tinglysningssystem giver adgang til oplysninger om rettigheder over fast ejendom, køretøjer m.v.

Domsdatabasen er under opbygning med afgørelser fra 2020 og frem – primært fra landsretter og Højesteret.

Ifølge en politisk aftale skal de enkelte ministerier løbende offentliggøre oplysninger om ministerens udgifter til repræsentation, tjenesterejser og modtagne gaver.

Gratis data – Kaas og Mulvads liste med webadresser til åbne data.

KM24 – Abonnement giver mange søgemuligheder til databaser, registre, dagsordener, referater og kilder.

Retsgrundlag for åbne data:

Ministerier, styrelser, kommuner, regioner, råd og nævn skal informere aktivt på nettet. Den enkelte forvaltning skal informere om sin virksomhed og fastsætte retningslinjer for, hvilke oplysninger den vil offentliggøre på egen hjemmeside (offentlighedsloven § 17), f.eks. om organisation, økonomi, politiske aftaler, rapporter, praksisoversigter og postlister. Der er mange muligheder og store forskelle mellem, hvor meget de enkelte forvaltninger offentliggør.

Kommuner og regioner skal offentliggøre dagsordener og mødereferater for politiske organer ifølge den kommunale styrelseslov.

Forvaltninger skal offentliggøre **miljøoplysninger**, der er nævnt i bekendtgørelsen om aktiv formidling af miljøoplysninger.

EU's persondataforordning (GDPR) stiller krav om retsgrundlag ved forvaltningers offentliggørelse af persondata. Retsgrundlaget kan være en forvaltnings retningslinjer på grundlag af offentlighedsloven § 17, se svaret fra justitsministeren til Folketinget. Offentliggørelse skal desuden være nødvendig

for at realisere et sagligt formål, f.eks. at sikre offentlig kontrol med forhold, der har samfundsmæssig betydning. [Se artikel herom](#).

Direktivet om åbne data kræver, at en række kategorier af data skal være frit tilgængelige.

- Direktivets krav om fri adgang til offentlige datasæt af høj værdi er overført til [lov om videreanvendelse af den offentlige sektors informationer](#) (PSI-loven § 11 b).
- Forskningsdata, der er helt eller delvist offentligt finansierede, skal som udgangspunkt kunne videreanvendes til både kommercielle og ikke-kommercielle formål (PSI-loven § 11 a).
- Uddannelses- og Forskningsministeriet og Finansministeriet skal fastsætte retningslinjer for gennemførelse af direktivets krav om åbne data.

1.2.

OFFENTLIGHEDSLOVEN OG MILJØOPLYSNINGSLOVEN

Offentlighedsloven fra 2013 er hovedloven for aktindsigt. Den skal anvendes ved aktindsigt i oplysninger og dokumenter, medmindre disse er undtaget ved særregel i anden lov eller omfattet af andre lovregler, der giver bedre mulighed for aktindsigt. Som eneste nordiske land har Danmark (foreløbig) valgt at stå uden for Europarådets konvention om aktindsigt (Tromsøkonventionen). Danmark er dog forpligtet af Den Europæiske Menneskerettighedskonventions krav til informations- og ytringsfrihed, og Menneskerettighedsdomstolen beskytter journalister, NGO'er og forskeres ret til aktindsigt i oplysninger om samfundsmæssige forhold (EMD 8.11.2016, præmisserne 158-170).

Offentlighedslovens formål er at styrke informations- og ytringsfriheden, borgernes deltagelse i demokratiet, offentlighedens kontrol med den offentlige forvaltning, mediernes formidling til offentligheden og tilliden til den offentlige forvaltning (ofl. § 1, stk. 1).

Miljøoplysningsloven har særlige regler for miljøoplysninger i bred forstand og har stor betydning.

- Loven bygger på EU-direktivet om offentlig adgang til miljøoplysninger (art. 3 og 4). Direktivet bygger på Århuskonventionen. Disse internationale regler skal overholdes.
- Loven henviser til den gamle offentlighedslov fra 1985 (mol. § 6, stk. 2), der fortsat gælder for miljøoplysninger, uanset den betegnes som "historisk" i Retsinformation. Nye undtagelser, der kom ind i offentlighedsloven fra 2013, gælder ikke for miljøoplysninger.
- Miljøoplysninger er også omfattet af 2013-offentlighedsloven, og denne lovs regler skal anvendes, når de giver bedre retsstilling for borgerne f.eks. ved tidsfrister.

Miljøoplysningsloven giver bedre grundlag for aktindsigt på disse punkter:

- Oplysninger om emissioner – både faktiske og forudsigelige – uanset forretningsinteresser m.v. (mol. § 2, stk. 5).
- Dokumenter, der udveksles mellem styrelser og departementer.
- Dokumenter fra ministerier til enkelte folketingsmedlemmer og forligskredse.
- Kalendere for borgmestre, formænd for regionsråd og offentligt ansatte.
- Datagrundlag for statistik og forskning uden krav om tilknytning til dokument eller sag.
- Offentlighedslovens undtagelser af hensyn til ressourceforbrug gælder ikke.
- Offentlighedslovens undtagelse for databaser gælder ikke.
- Offentlighedslovens undtagelser af hensyn til planlægning, det offentliges økonomiske interesser og "generalklausulen" har ikke grundlag i EU-direktivet (mol. § 2, stk. 6).
- Særlige undtagelser i andre love gælder ikke for miljøoplysninger (mol. § 2, stk. 2).

Offentlighedsloven giver bedre grundlag på disse punkter:

- Ret til aktliste (ofl. § 7, stk. 2, nr. 2).
- Datasammenstilling og databeskrivelser (ofl. § 11 og § 12).
- Krav om notatpligt i afgørelsessager (ofl. § 13).
- Krav om journalisering af dokumenter (ofl. § 15).
- Ret til aktindsigt i bødeforelæg til virksomheder (ofl. § 19, stk. 2).
- Frister for behandling af aktindsigt (ofl. § 36 og 37).
- Klageadgang ved langsom sagsbehandling, når afgørelse om aktindsigt ikke er truffet inden 14 arbejdsdage (ofl. § 39).

Miljøoplysningsloven har ikke en formålsparagraf, men det har Århuskonventionen og EU-direktivet, som loven bygger på. Ifølge indledningen til Århuskonventionen skal reglerne sikre:

- øget adgang til oplysninger og offentlig deltagelse i beslutningsprocesser på miljøområdet forbedrer kvaliteten og gennemførelsen af beslutninger, bidrager til opmærksomhed omkring miljøspørgsmål, giver offentligheden mulighed for at give udtryk for dens betænkeligheder, og gør det muligt for offentlige myndigheder at tage behørigt hensyn til sådanne betænkeligheder,
- ansvarlighed og gennemsigtighed i beslutningsprocessen og styrke offentlighedens støtte til beslutninger, der vedrører miljøet,
- gennemsigtighed i alle dele af den offentlige administration og opfordring til lovgivende forsamlinger om at anvende principperne i denne konvention i deres eget arbejde,

EU-direktivets indledning angiver lignende formål.

1.3.

ANDRE RETSREGLER OM AKTINDSIGT

EU-forordning om aktindsigt gælder for aktindsigt ved Europa-Kommissionen, Ministerrådet, Europa-Parlamentet og andre EU-organer.

PSI-loven har regler om åbne data, se § 11 a og § 11 b.

Retsplejeloven § 41 – § 41 h gælder for aktindsigt i retssagers dokumenter. § 41 b, stk. 2 og 3 samt § 41 f giver særlige rettigheder for journalister ved medier omfattet af medieansvarsloven.

GDPR art. 15 og databeskyttelsesloven § 22 gælder for en persons ret til oplysninger om sig selv.

Sundhedsloven § 36 – § 39 gælder for patienter og § 45 for nærmeste pårørende til afdøde patienter.

Forvaltningsloven § 9 – § 18 er regler om aktindsigt for en sags parter, det vil sige personer, organisationer og virksomheder med væsentlig og individuel/særlig interesse i sagens afgørelse.

En række love har en særlig undtagelse fra offentlighedsloven eller særlig tavshedspligt, der også undtager fra aktindsigt, f.eks. den særlige tavshedspligt i skatteforvaltningsloven § 17. Den enkelte borger og virksomhed har ret til aktindsigt i deres egne skattesager.

2. HVOR GÆLDER RETTEN TIL AKTINDSIGT

Generelt gælder ret til aktindsigt ved:

- Offentlige forvaltninger.
- Selvejende institutioner, fonde, foreninger m.v., der er oprettet på grundlag af lov eller løser offentlige opgaver under tæt regulering.
- Selskaber, hvor mere end 75 % ejes af offentlige forvaltninger, men mange er undtaget ved bekendtgørelse.

For **miljøoplysninger** gælder ret til aktindsigt også ved:

- Virksomheder med offentlige funktioner i relation til miljøet og under offentlig kontrol.
- Selskaber, hvor mere end 50 % ejes af offentlige forvaltninger, og uden undtagelser.

Reglerne om aktindsigt ved forvaltninger må ikke omgås ved kommunikation om offentlige opgaver i privat regi.

Egen acces: Den enkelte borgers ret til oplysninger om sig selv gælder desuden ved private virksomheder og organisationer, f.eks. foreninger, pengeinstitutter og forsikringsselskaber.

Aktindsigt er gratis, når den sendes via e-mail og ikke fylder mere end 100 sider. Forvaltninger kan dog kræve 100 kr. for aktindsigt, der fylder mere end 100 sider. Egen acces skal være gratis – også ved private virksomheder og organisationer.

"Forvaltning" bruges i guiden som fællesbetegnelse for enheder omfattet af regler om aktindsigt.

2.1. OFFENTLIGE FORVALTNINGER

Offentlige forvaltninger er omfattet af offentlighedsloven og miljøoplysningsloven:

- Statslige departementer og styrelser, både den politiske ledelse, centraladministration og institutioner, f.eks. justitsministeren, Justitsministeriet og Kriminalforsorgen.
- Regioner og kommuner, både den politiske ledelse, centraladministration og institutioner, f.eks. kommunalbestyrelsen, politiske udvalg, borgmesteren, kommunens skoleforvaltning, den enkelte folkeskole og skolebestyrelsen.
- Uafhængige råd, nævn og tilsyn med offentlige funktioner er omfattet, f.eks. fredningsnævn, Datatilsynet og Forsyningstilsynet.

Domstolene er omfattet af retsplejelovens regler om aktindsigt i retssager. Domstolenes administration er ikke omfattet af disse regler og heller ikke af offentlighedslovens regler om aktindsigt.

Folketingets administration er ikke omfattet af lovregler om aktindsigt. Folketingets arbejde med lovgivning m.v. er derimod i høj grad offentligt og tilgængeligt via folketinget.dk.

Kongehusets forvaltning af økonomiske ressourcer, personaleadministration og tildeling af ordener er ikke omfattet af offentlighedsloven. Kongehusets deltagelse i statsstyret og officielle arrangementer er som udgangspunkt omfattet, men kommunikationen mellem Kongehuset og ministerier i sådanne sager betragtes som intern.

2.2. SELVEJENDE INSTITUTIONER, FONDE OG FORENINGER

Selvejende institutioner, fonde, foreninger m.v. er omfattet af offentlighedsloven og miljøoplysningsloven, når de er oprettet ved lov eller på grundlag af lov, f.eks. gymnasier, professionshøjskoler, universiteter, ATP, Udbetaling Danmark og Lønmodtagernes Garantifond (ofl. § 3, stk. 1, nr. 1).

Andre selvejende institutioner, fonde og foreninger m.v. er omfattet, når de løser offentlige opgaver under tæt regulering, tilsyn og kontrol. Det gælder f.eks. mange børnehaver og plejehjem (ofl. § 3, stk. 1, nr. 2). Se udtalelse fra Folketingets Ombudsmand om Væksthus Nordjylland ([FOB 2016-49](#)). Kommunernes Landsforening (KL) og Danske Regioner er omfattet af offentlighedsloven (ofl. § 3, stk. 1, nr. 3). Det gælder også enheder, der hører under KL og Danske Regioner.

Selvejende institutioner, fonde og foreninger m.v., der ikke er under tæt regulering, falder udenfor, f.eks. højskoler og efterskoler. Det gælder uanset høj grad af offentlig støtte. Se udtalelse fra Folketingets Ombudsmand om Forfatterskolen ([FOB 2021-30](#)).

Der er mulighed for aktindsigt i oplysninger hos forvaltninger, der bevilger og udbetaler støtte, fører tilsyn eller i øvrigt har oplysninger om de pågældende institutioner m.v.

2.3. SELSKABER MED OFFENTLIGT EJERSKAB

Kommunale fællesskaber, hvor flere kommuner har et forpligtende samarbejde, er omfattet af offentlighedsloven og miljøoplysningsloven. Det gælder f.eks. en række selskaber, der behandler affald.

Aktieselskaber, interessentskaber og andre virksomheder er som udgangspunkt omfattet af offentlighedsloven, hvis mere end 75 % er ejet af offentlige forvaltninger. Det gælder også selskaber, hvor offentlige forvaltnings ejerskab er indirekte, f.eks. via KL eller Danske Regioner. Børsnoterede selskaber er ikke omfattet (ofl. § 4, stk. 1).

Mange selskaber er dog blevet undtaget fra offentlighedsloven ved en bekendtgørelse fra ministeren på området. Tilsyneladende har de enkelte selskaber selv haft stor indflydelse på, om de er blevet undtaget, f.eks. er nogle havne og lufthavne undtaget, mens andre ikke er. Søgning på [Offentlighedsportalen](#) kan vise, om et selskab er undtaget.

Større energiselskaber er omfattet, hvis de selv producerer, transmitterer eller distribuerer el, naturgas eller varme (ofl. § 3, stk. 2). Selskaber, der direkte eller indirekte ejer energiselskaberne, er derimod ikke omfattet. Se udtalelse fra Folketingets Ombudsmand ([FOB 2011 5-2](#)).

Miljøoplysningsloven har større anvendelsesområde end offentlighedsloven (mol. § 1, stk. 2). Udover de ovenfor nævnte enheder omfatter denne lov andre virksomheder, der har offentligt ansvar eller offentlige funktioner i relation til miljøet og er under en vis offentlig kontrol:

- Virksomheder med mere end 50 % offentligt ejerskab inklusive børsnoterede selskaber.
- Selskaber, der er undtaget fra offentlighedsloven, er ikke undtaget fra miljøoplysningsloven.
- Energiselskaber er omfattet, uanset de er store eller små, og uanset de har driftsfunktioner eller ejerskab.

Miljøoplysningsloven omfatter også private virksomheder med [offentlige funktioner](#).

2.4.

OFFENTLIGE FUNKTIONER I PRIVAT REGI OG PRIVATE VIRKSOMHEDER

Private forhold er ikke omfattet af offentlighedsreglerne. Hvis en offentligt ansat i sin arbejdstid kommunikerer om private forhold eller til brug for et privat bijob, falder det uden for reglerne om aktindsigt.

Offentlighedsreglerne omfatter heller ikke en politikers kommunikation med sit parti, medmindre den handler om en forvaltningssag, politikeren har ansvar for som øverste chef (FOB 2006.263).

Omgåelser

Offentlighedsreglerne må ikke omgås, og reglerne omfatter kommunikation om forvaltningsopgaver til og fra en minister, borgmester eller offentligt ansat, uanset der bruges tjenstlig eller privat mailkonto.

En besked, som en chef eller ansat udarbejder uden for den normale arbejdstid og sender fra sin private mailkonto, er omfattet af offentlighedsreglerne, når det sker som led i vedkommendes arbejde for forvaltningen. Det gælder også for en ministers særlige rådgiver, mens privat meningsudveksling falder udenfor (FOB 2020-39).

Private virksomheder med offentlige funktioner

Private virksomheder, selskaber, foreninger m.v. er som udgangspunkt omfattet af offentlighedsloven i det omfang, de i henhold til lov træffer afgørelser på vegne af en offentlig myndighed (ofl. § 5). Ministeren på området kan dog undtage, og det er f.eks. sket for Patientforsikringens behandling af sager om lægemiddelerstatning (bekendtgørelse nr. 110 af 30.1.2014).

Når en myndighed overlader sociale opgaver til enheder uden for den offentlige forvaltning, er disse opgaver omfattet af offentlighedsloven. Det gælder i forhold til de sociale opgaver, der udføres f.eks. af privat virksomhed (retssikkerhedsloven § 43).

Når opgaver, der efter lovgivningen er offentlige, bliver udliciteret, skal den offentlige forvaltning sikre sig, at den private virksomhed løbende giver oplysninger om udførelsen af opgaverne (ofl. § 6). Det skal sikres i forvaltningens aftale med virksomheden. Anmodninger om aktindsigt skal behandles af forvaltningen.

Miljøoplysningsloven omfatter virksomheder, der har offentligt ansvar eller offentlige funktioner i relation til miljøet og er under en vis offentlig kontrol (mol. § 1, stk. 2). Opgaver vedrørende vand, spildevand, affald, varme, energi og kollektiv transport bliver ofte varetaget af offentligt ejede selskaber, der er omfattet af offentlighedsreglerne. Ved udlicitering af sådanne opgaver til private virksomheder vil miljøoplysningsloven også gælde.

Andre miljø-, klima- og naturopgaver er tilsvarende omfattet af miljøoplysningsloven, når udførelsen er overladt eller udliciteret til private virksomheder, foreninger, fonde m.v.

Egen acces i persondata hos private virksomheder

Den enkelte borgers ret til personoplysninger om sig selv gælder også ved private virksomheder og organisationer, f.eks. pengeinstitutter, forsikringselskaber og foreninger. Det følger af databeskyttelsesreglerne (GDPR art. 15).

Patienters ret til oplysninger om egen sygdom og behandling gælder også ved private sygehuse og private praksisser (sundhedsloven § 37).

3. HVILKE OPLYSNINGER ER OMFATTET AF AKTINDSIGT

Det er vigtigt at overveje, om dokumenter og oplysninger er omfattet af regler for aktindsigt.

Offentlighedsloven omfatter som udgangspunkt alle former for opgaver ved forvaltninger, f.eks. transport, ældreomsorg, byggeri, indkøb, politik, administration, undervisning og rådgivning. Se nærmere om dokumenter og oplysninger omfattet af [offentlighedsloven](#).

Miljøoplysningsloven omfatter miljøoplysninger i bred forstand. Det er derfor vigtigt at overveje, om oplysninger handler om miljø, klima eller natur eller forhold, der påvirker eller påvirkes af miljø, klima eller natur. Se nærmere om oplysninger omfattet af [miljøoplysningsloven](#).

Offentlighedsloven og miljøoplysningsloven er ikke begrænsede til beslutninger, aftaler og afgørelser, men omfatter også undersøgelser, forberedelse, sagsbehandling, kommunikation og spin.

Lovene omfatter både administrative forhold og faktiske forhold ved forvaltningens opgaver.

Lovene omfatter både konkrete sager, f.eks. en byggesag, og generelle sager, f.eks. planlægning, lovgivning og forvaltningens retningslinjer (instrukser) for behandling af sager.

Retten til aktindsigt gælder dokumenter og oplysninger, der findes i forvaltningen på tidspunktet for anmodningen om aktindsigt. Forvaltningen har ikke pligt til at give løbende aktindsigt i dokumenter og oplysninger, den udarbejder eller modtager i løbet af sagsbehandlingen. Efter anmodning kan forvaltningen overveje, om den vil give en sådan service, ellers må anmodningen gentages, når forvaltningen er kommet længere eller er færdig med sagens behandling.

Offentlighedsloven giver en begrænset ret til at få lavet et nyt dokument ved datasammenstilling, der også gælder for miljøoplysninger.

Straffesager og civile retssager: Offentlighed i retsplejen er et grundlæggende princip, der både giver ret til at overvære retssager og muligheder for aktindsigt ved domstole. Ved politi og andre forvaltninger er oplysninger om anmeldelse og efterforskning i straffesager undtaget fra aktindsigt.

Egen acces: Den enkelte borger har ret til oplysninger om sig selv og ret til oplysninger i en sag, hvor der skal træffes afgørelse om borgerens forhold. En virksomhed har tilsvarende ret til oplysninger i en sag, hvor der skal træffes afgørelse om virksomhedens forhold.

3.1.

OFFENTLIGHEDSLOVEN

Offentlighedslovens regler om aktindsigt omfatter dokumenter, der er udarbejdet eller modtaget af en forvaltning (ofl. § 7). Aktindsigt kan sigte på et enkelt dokument eller en enkelt oplysning. Aktindsigt kan også omfatte alle dokumenter og oplysninger i en sag eller flere sager. Temaindsigt kan omfatte alle sager og dokumenter om et emne (tema) for en periode (ofl. § 9, stk. 1).

Offentlighedsloven omfatter som udgangspunkt kun dokumenter, som forvaltningen allerede råder over. Loven giver desuden ret til sammenstilling af data til et nyt dokument (ofl. § 11), men begrænset til dataudtræk, der kan klares med få og enkle kommandoer. Se nærmere under [anmodning om datasammenstilling](#).

Dokumenter og oplysninger udleveres i den form, som ansøgeren ønsker (ofl. § 40, stk. 1). Når anmodningen er sendt i en e-mail, kan forvaltningen gå ud fra, at svaret også ønskes sendt som e-mail, medmindre ansøgeren har nævnt en anden form. Forvaltningen må ikke sende aktindsigt via e-Boks eller anden særlig form, medmindre ansøgeren har accepteret en sådan form.

Forvaltninger skal efterkomme anmodning om oplysninger i et bestemt digitalt format, når myndigheden har tilgængelige oplysninger i dette format (PSI-loven § 7).

Aktindsigt er gratis, når den sendes via e-mail og ikke fylder mere end 100 sider. Forvaltninger kan dog kræve 100 kr. for aktindsigt, der fylder mere end 100 sider. Regler om betaling findes i [bekendtgørelse om betaling](#). Egen acces er gratis – også ved private virksomheder og organisationer (GDPR art. 12, stk. 5).

For [miljøoplysninger](#) gælder tilsvarende om aktindsigt i dokumenter, oplysninger, datasammenstilling, form, format og betaling. Det særlige for miljøoplysninger er, at retten til aktindsigt ikke er begrænset af så mange undtagelser.

3.2. MILJØOPLYSNINGSLOVEN

Miljøoplysninger har en bred betydning, og mange forvaltninger har oplysninger, hvor aktindsigt skal behandles efter miljøoplysningsloven (mol. § 3, nr. 1-6). Det gælder oplysninger om:

- Tilstanden i luft, vand, jord, natur, landskab, kyst- og havområder m.v. Det gælder både tilstanden i de enkelte elementer og samspillet, f.eks. oplysninger om biologisk mangfoldighed og klima. Oplysninger om tilstanden i miljøelementer er omfattet, uanset de ikke handler om forhold, der i øvrigt påvirker miljø, klima eller natur.
- Faktorer, f.eks. stoffer, støj, stråling eller affald, der påvirker eller sandsynligvis vil påvirke miljø. Både faktiske og forudsigelige påvirkninger er omfattet. EU-Domstolen har fastslået, at forudsigelige udledninger (emissioner) er omfattet i sag om [godkendelse af pesticider](#).
- Folketingets Ombudsmand har udtalt, at tungmetaller i en gyllebeholder er forudsigelige emissioner ([FOB 2017-28](#)). Oplysninger om målingsmetoder og fremgangsmåder ved prøver og analyser er også omfattet (mol. § 4 d, stk. 2).
- "Foranstaltninger", der påvirker eller sandsynligvis vil påvirke miljøet. Foranstaltninger er et bredt begreb, der f.eks. omfatter planer, programmer, debatoplæg, lovgivning, aftaler, anlæg, aktiviteter, tilladelser, kontrol, påbud og forbud. Oplysninger om "foranstaltninger" og aktiviteter, der har til formål at beskytte miljøet, er omfattet, uanset om påvirkning er sandsynlig.
- Rapporter om gennemførelse af miljølovgivningen.
- Oplysninger om økonomiske analyser, metoder og forudsætninger, der er anvendt ved "foranstaltninger" og aktiviteter.
- Menneskers sundheds- og sikkerhedstilstand, i det omfang den påvirkes eller muligvis kan påvirkes af miljøelementer, faktorer og "foranstaltninger" (1, 2 og 3 ovenfor), f.eks. forurening af fødekæden eller påvirkning af menneskers levevilkår, kulturminde og bygningsværker. Oplysninger om bygningsværker omfatter veje, jernbaner, broer m.v. og både store og små huse. Det er ikke en betingelse, at der faktisk sker en påvirkning – den blotte mulighed er tilstrækkelig.

[Ombudsmandens myndighedsguide](#) indeholder en række pejlemærker og eksempler.

3.3.

STRAFFESAGER OG CIVILE RETSSAGER

Offentlighedsloven undtager forvaltningers kommunikation med sagkyndige til brug i retssager eller ved overvejelser om retssag (ofl. § 27, nr. 4).

Offentlighedsloven undtager straffesager (ofl. § 19). Undtagelsen omfatter behandling af straffesager ved politi, anklagemyndighed eller anden forvaltning, f.eks. en anmeldelse. Den omfatter ikke dokumenter, forvaltningen også bruger til andre formål, f.eks. tilsyn med en virksomhed. En anmodning om aktindsigt skal derfor ikke nævne straffesagen men sigte på en anden sag, f.eks. tilsyn. Det kan være nødvendigt at henvise til lovforslagets bemærkninger side 20, pkt. 3.4.1.1.

Bødeforelæg, der er vedtaget af en "juridisk person" (virksomhed eller anden organisation), er ikke undtaget (ofl. § 19, stk. 2). Bødevedtagelse betyder, at retssag kan undgås ved nogle sagstyper.

Domstole offentliggør både i retsbygningen og på nettet en retsliste med oplysninger om tid, sted og kort om karakteren af de enkelte retssager (bekendtgørelse om retslist). Journalister ved medier omfattet af medieansvarsloven kan søge om adgang til retslist uden anonymisering af sigtede og tiltalte i straffesager.

Enhver har ret til aktindsigt hos domstole i **domme og kendelser** (retsplejeloven (rpl.) § 41 b). Aktindsigt i domme i straffesager er begrænset til ét år efter dommens afsigelse, men denne tidsbegrænsning gælder ikke for journalister.

Journalister, der arbejder for et medie omfattet af medieansvarsloven, har som udgangspunkt også ret til aktindsigt i kendelser under verserende straffesager inklusive kendelser afsagt bag lukkede døre, f.eks. om varetægtsfængsling, telefonaflytning og ransagning (rpl. § 41 b, stk. 2, nr. 3).

Domme i **personfølsomme sager** om familieliv er undtaget. Ved domme i andre sager skal undtages oplysninger om forklaringer fra lukkede retsmøder, ofres identitet i sager om seksualforbrydelser, personnumre og lægdommeres identitet. Oplysninger kan desuden undtages for at beskytte statens sikkerhed, enkeltpersoners privatliv samt forretningshemmeligheder og i særlige tilfælde for at forebygge, opklare eller forfølge lovovertrædelser (rpl. § 41 b, stk. 3).

Enhver har ret til aktindsigt i endelige krav (betegnelsen "påstand" bruges i retssproget) og dokumenter herom i **civile retssager** fra to arbejdsdage før afsluttende retsmøder (rpl. § 41 c, stk. 3). Påstandsdokumenter omfatter parternes krav med argumentation bl.a. stævning og svar fra modpart.

Journalister ved medier omfattet af medieansvarsloven har desuden ret til aktindsigt i:

- **Anklageskrift** og retsmødebegæring i straffesager hos politi eller anklagemyndighed (rpl. § 41 f, stk. 2).
- Oplysninger om retssagen i domstolens "retsbog" (rpl. § 41 f, stk. 5). Retsbogen indeholder en række oplysninger om sagen bl.a. korte referater af forhandlinger i retten samt parternes påstande, begæringer, indsigelser og forklaringer.

Aktindsigt ved domstole koster 150 kroner, uanset anmodningen omfatter et enkelt dokument eller en samlet aktindsigt i retsbogens oplysninger om sagen.

Se flere oplysninger: [Domstolenes oversigt over mulighed for aktindsigt](#) og [Ret godt at vide for journalister](#) om retssager bl.a. om aktindsigt.

3.4. EGEN ACCES

Mange forvaltninger og virksomheder bruger persondata til at træffe beslutninger, der har særlig betydning for den enkelte, og aktindsigt kan være vigtig for borgeren.

Persondataregler gælder både ved offentlige forvaltninger, organisationer og private virksomheder. Borgeren har ret til oplysninger om sig selv ([GDPR art. 15](#)) og tilgængelig information om, hvor oplysninger stammer fra. Retten til aktindsigt omfatter også indsamling af oplysninger til personprofiler, der bruges som grundlag for mere eller mindre automatiserede beslutninger.

Aktindsigt kan kun begrænses for at beskytte afgørende hensyn til en af de private eller offentlige interesser, der er nævnt i GDPR art. 23, som hverken bliver nævnt i databeskyttelsesloven eller i [Datatilsynets vejledning om rettigheder](#) kap. 4.

Offentlige forvaltninger skal anvende GDPR-reglen, når den giver borgeren en bedre retsstilling end offentlighedslovens regel om egen acces (§ 8). Se også [artikel med sammenligning af reglerne](#). Offentlighedsloven skal omvendt bruges, når den giver den bedste retsstilling, f.eks. hovedreglen om aktindsigt inden syv arbejdsdage.

Patienter har ret til aktindsigt i oplysninger om sig selv i journaler og andre optegnelser. Retten til aktindsigt gælder både ved private og offentlige dele af sundhedssektoren inklusive private praksisser (sundhedsloven § 37).

Nærmeste pårørende kan få oplysninger om en afdød patients sygdomsforløb, dødsårsag og døds-måde, såfremt det ikke må antages at stride mod afdødes ønske, og hensynet til afdøde eller andre private interesser ikke taler afgørende imod ([sundhedsloven](#) § 45).

Parter i en sag, hvor en forvaltning skal træffe afgørelse, har som udgangspunkt ret til aktindsigt i alle sagens oplysninger (forvaltningsloven § 9). Ved parter forstås personer, organisationer og virksomheder, der har en væsentlig og individuel/særlig interesse i en sag, f.eks. ved ansøgning om førtidspension. Ved ansøgning om byggetilladelse er både bygherren og nærmeste naboer parter i sagen. Ved påbud, forbud eller anden indgribende afgørelse er modtageren ligeledes part i sagen.

En anmodning om aktindsigt er en afgørelsessag, der er omfattet af forvaltningslovens § 8 om partsrepræsentation. I øvrigt er det et almindeligt retsprincip, at borgeren kan lade sig repræsentere eller bistå af en anden ved kontakt til en offentlig forvaltning.

Journalister og andre kan få oplysninger, som en borger videregiver fra egen acces, eller ved aktindsigt som borgerens repræsentant efter fuldmagt (forvaltningsloven § 8). En forvaltning kan ikke afvise aktindsigt til en journalist, der har en gyldig fuldmagt. Ombudsmanden omtaler generelle principper i en sag, der handler om aktindsigt på vegne af et offer i en endelig afgjort straffesag: FOB 2024-7.

En **fuldmagt** giver samme ret til oplysninger, som den enkelte borger selv har. En forvaltning kan kræve dokumentation for fuldmagten for at sikre mod misbrug.

En fuldmagt skal være klar og kan være helt enkel f.eks.: Hermed giver jeg fuldmagt til journalist ... til aktindsigt i min sag om ... hos X-købing Kommune. Fuldmagten skal underskrives af borgeren, og det vil være fornuftigt at angive adresse for bopæl, mailadresse og telefonnummer, så forvaltningen nemt kan kontakte borgeren for at sikre fuldmagtens ægthed.

4. ER OPLYSNINGER REGISTREREDE

Undersøg, hvor og hvordan relevante dokumenter og oplysninger er registrerede, f.eks. via forvaltningers websider eller med hjælp fra en kilde, der kender området. Journalister kan sikre kildebeskyttelse, hvis hjælpen skal være fortrolig.

I konkrete sager, hvor der skal træffes afgørelse, har offentlige forvaltninger notatpligt, når oplysninger om faktiske forhold modtages mundtligt eller bliver iagttaget ved besigtigelse.

Ved offentlige forvaltninger gælder minimumskrav til journalisering.

Aktliste med oversigt over en sags dokumenter skal udleveres af forvaltningen ved anmodning om aktindsigt i sagen. Aktlisten er vigtig, og for en sikkerheds skyld kan det være nyttigt at nævne aktlisten i anmodningen. Se nærmere under aktliste.

Journalplanen giver oversigt om journalsystemets opbygning ved en offentlig forvaltning. Ved anmodning om aktindsigt i journalplanen skal den udleveres.

Databeskrivelser for forvaltningens databaser skal oplyse, hvilke typer oplysninger der indgår i den enkelte database, hvilket grundlag oplysningerne bygger på, samt hvilke formater databasen anvender. Ved anmodning om aktindsigt i en eller flere databeskrivelser skal de udleveres.

Arkiverede dokumenter er omfattet af ret til aktindsigt uanset overflytning til arkiv.

Sletning af oplysninger må kun ske, når der er retsgrundlag for sletning f.eks. i arkivregler.

4.1. JOURNALISERING

Vejledningspligt: Offentlige forvaltninger skal vejlede i forbindelse med aktindsigt. Enhver, der har brug for oplysninger, kan anmode om vejledning, f.eks. om registrering af oplysninger, titler på rapporter og tidsplan for en sags behandling (forvaltningsloven § 7).

Ved anmodning om aktindsigt må forvaltningen ikke blot afvise ud fra en snæver afgrænsning af anmodningen, men skal vejlede om muligheder for at få aktindsigt i relevante dokumenter og oplysninger. Se udtalelse fra Folketingets Ombudsmand [FOB 2019-19](#).

Journalisering handler om systematisk opbevaring af forvaltningens dokumenter og oplysninger. Journalisering er nødvendig for, at forvaltningens ansatte kan finde oplysninger, de skal bruge. Journalisering er også vigtig for at sikre grundlag for aktindsigt, og her har aktlister en vigtig rolle. Anmodning om aktindsigt omfatter også dokumenter, som forvaltningen ikke har journaliseret.

Hvilke forvaltninger skal journalisere?

- Lovens journaliseringspligt gælder for statslige myndigheder og for kommuner og regioners centralforvaltninger (ofl. § 15, stk. 4).
- Retsprincipper for god forvaltningsskik betyder, at andre offentlige instanser også skal journalisere i sager, hvor de træffer afgørelse.

Hvilke dokumenter skal journaliseres?

Journaliseringspligten gælder for eksterne dokumenter, f.eks. skrivelser til og fra konsulentfirmaer, og interne dokumenter i endelig form, f.eks. et notat der er færdigt eller tillagt betydning (ofl. § 15, stk. 1).

Forvaltningens egne notater af oplysninger om faktiske forhold er omfattet af journaliseringspligt, og en offentlig forvaltning har notatpligt i konkrete sager, hvor den skal træffe afgørelse (ofl. § 13). Notatpligten omfatter oplysninger om faktiske forhold, eksterne faglige vurderinger og væsentlige sagsbehandlingsskridt. Se nærmere om notatpligt i [ombudsmandens myndighedsguide](#).

Den lovpligtige journalisering omfatter også dokumenter, der er undtaget fra aktindsigt. Forvaltninger skal sørge for journalisering snarest muligt under sagsbehandlingen.

Den lovpligtige notatpligt omfatter ikke forberedelse af lovgivning, men Folketingets Ombudsmand

har kritiseret, at et ministerium ikke sikrede dokumentation for væsentlige udmeldinger om en lovændrings konsekvenser ([FOB 2024-24](#)).

Hvilke oplysninger skal fremgå af oversigten?

Journalssystemet skal indeholde en oversigt, der som minimum omfatter (ofl. § 15, stk. 3):

- Dato for dokumentets modtagelse eller afsendelse (ikke krav for interne dokumenter).
- Kort tematisk beskrivelse af dokumentets indhold. En typebetegnelse, f.eks. brev, notat eller ministerbetjeningsdokument, er ikke tilstrækkelig.

I praksis vil oversigter i journalssystemer typisk indeholde flere oplysninger, f.eks. dato for interne dokumenter, sagsbehandler og afsender eller modtager af dokumentet. Sådanne oplysninger er vigtige for, at journalssystemet kan være et godt arbejdsredskab.

Offentlighedsloven har siden 2013 stillet krav om, at forvaltninger tager hensyn til åbenhed ved etablering og udvikling af it-systemer (§ 1, stk. 2). Det burde betyde gode søgemuligheder i journal-systemer. Dårlig journalisering og dårlige journalssystemer kan ikke sagligt begrunde, at aktindsigt udskydes eller afvises af ressourcemæssige hensyn.

Se nærmere om journalisering i [ombudsmandens myndighedsguide](#).

4.2. AKTLISTER

Aktlisten er vigtig for, at ansøgeren kan få kendskab til, hvilke dokumenter der findes i en sag, og har mulighed for at vurdere, om aktindsigt bliver givet i de relevante dokumenter.

Offentlighedsloven sikrer retten til aktindsigt i "indførelser i journaler, registre og andre fortegnelser vedrørende den pågældende sags dokumenter" (ofl. § 7, stk. 2, nr. 2). Det er ikke afgørende, om forvaltningen bruger den ene eller anden betegnelse for sit system til registrering af dokumenter. Det er heller ikke afgørende, om forvaltningen er omfattet af lovkrav til journalisering.

Aktlisten (oversigten) over dokumenter skal udleveres ved anmodning om aktindsigt. En myndighed skal udlevere aktlisten på eget initiativ, men det kan være nyttigt at nævne i anmodningen, at den omfatter aktlisten.

Det er ikke afgørende, hvordan forvaltningen journalteknisk behandler en sag. Det afgørende er, at forvaltningen udleverer aktlister med oversigt over alle dokumenter, der er relevante for anmodningen om aktindsigt. Det kan tænkes, at forvaltningen har journaliseret dokumenter under flere sager, og i så fald skal der udleveres flere aktlister.

Ved anmodning om aktindsigt i et bestemt emne eller kommunikation om et bestemt emne kan forvaltningen nøjes med at udlevere de dele af oversigten, der har relation til emnet, og begrænse aktlisten til lovens minimumskrav for journalisering. Det sker hyppigt. Se [FOB 2014-28](#), hvor ombudsmanden udtalte, at en myndighed kunne begrænse aktlisten til de dokumenter, der var omfattet af en præcis anmodning om aktindsigt.

Det kan derfor være nyttigt at præcisere, at anmodningen omfatter **de fulde aktlister** for sager, som dokumenterne hører til. I så fald må aktlister ikke redigeres, og oplysninger om andre dokumenter i sagerne skal fremgå af aktlisterne, uanset disse dokumenter ikke er omfattet af anmodningen.

Ved anmodning om de fulde aktlister for sagerne må listen heller ikke begrænses til minimumskravene for journalisering, men skal omfatte de oplysninger, der findes, f.eks. modtager og

afsender af eksterne dokumenter, sagsbehandler og dato for interne dokumenter. Forvaltningen kan kun undtage specifikke oplysninger, der skal undtages, f.eks. for at beskytte enkeltpersoners private forhold eller statens sikkerhed.

Se mere om "fulde aktlister" i "Offentlighedsloven med kommentarer", af Mohammad Ahsan, 3. udgave (side 248 – 252), hvor Ahsan konkluderer: "Det er således ikke et krav, at den pågældende meddeles aktindsigt i den/de fulde aktlister vedrørende de sager, som dokumenterne vedrører, medmindre den aktindsigtssøgende udtrykkeligt har anmodet herom."

4.3. ARKIVEREDE OPLYSNINGER

Ved anmodning om aktindsigt i en sag, der omfatter arkiverede dokumenter, skal forvaltningen sørge for at få kopier af dokumenter fra arkivet for at kunne give aktindsigt. Det gælder også for domstole ved anmodning om aktindsigt i en dom, der er overgivet til arkiv. Se [omtale af afgørelse fra Østre Landsret](#) 9.2.2022.

Arkiverede oplysninger, der er undtaget fra aktindsigt, bliver tilgængelige efter arkivlovens tilgængelighedsfrister. Hovedreglen er 20 år efter en sags afslutning. Oplysninger om enkeltpersoners private forhold bliver som hovedregel tilgængelige, når dokumenter er 75 år gamle.

Se [Rigsarkivets vejledning](#) om tilgængelighedsfrister.

5. HVAD SKAL MED I EN ANMODNING

Anmodning om aktindsigt skal indeholde oplysninger, der er nødvendige for, at forvaltningen kan finde sag, dokumenter og oplysninger.

- Anmodning kan skrives med almindelige ord uden henvisning til paragraffer.
- Anmodningen skal angive et tema (emne) for sagen eller sagerne.
- Anmodningen kan præcisere, at den sigter på dokumenter og oplysninger om bestemte forhold.
- Det er vigtigt at angive en periode, hvis sagen har et længere tidsforløb.

I anmodningen kan det være nyttigt at pointere:

- At den fulde aktliste for sagens dokumenter skal udleveres så hurtigt som muligt og senest samtidig med aktindsigten.
- Aktuelt behov for oplysninger f.eks. til brug for nyhedsdækning ved medie.

Miljøoplysninger: Ved anmodning om aktindsigt i miljøoplysninger er det nyttigt at henvise til både miljøoplysningsloven og offentlighedsloven. Forvaltningen skal nemlig anvende regler, der giver borgeren den bedste retsstilling. Miljøoplysningsloven er bedst på vigtige punkter, men offentlighedsloven er bedre på andre.

[Læs mere om anmodninger om aktindsigt.](#)

[Læs mere om anmodninger om datasammenstilling.](#)

5.1.

ANMODNING OM AKTINDSIGT

En anmodning om aktindsigt skal indeholde oplysninger, der er nødvendige for, at forvaltningen kan finde **sag** eller **dokumenter**. Der skal som udgangspunkt angives et **tema** (ofl. § 9, stk. 1). Angivelse af tema (emne) kan være vigtigt for at få adgang til alle sager herom inden for en periode. Hvis myndigheden faktisk er i stand til at identificere de ønskede sager, dokumenter eller oplysninger, kan den ikke afvise en anmodning, der ikke angiver et tema (se [FOB 2024 – 13](#)).

- Nævn, hvilken **sag** eller hvilke sager aktindsigten handler om, f.eks. Fødevarestyrelsens sager om kontrol med fødevarer ved virksomheder i Nordjylland eller Fødevarestyrelsens kommunikation med nordjyske virksomheder om "smiley-ordningen".
- Præciser, at anmodningen omfatter **den fulde aktliste** (den uredigerede oversigt) for alle dokumenter i sagen eller sagerne.
- Nævn **dokumenter**, der skal gives aktindsigt i, f.eks. Fødevarestyrelsens påbud til en bestemt virksomhed. Præciseringen kan ske på baggrund af aktlisten. Den kan også ske straks, når interessen i aktindsigt er rettet mod et bestemt dokument eller bestemte oplysninger. Den fulde aktliste for sagen kan også være relevant i disse tilfælde.
- Angiv en **periode**, når der er dokumenter for en længere periode, f.eks. de seneste to år. Perioden skal ikke begrænses, hvis det er vigtigt at få kendskab til, hvilke oplysninger forvaltningen i det hele taget har om et emne.

Anmodningen opfylder ikke kravene ved meget bred angivelse, f.eks. anmodning til Udenrigsministeriet om dokumenter med omtale af Afghanistan ([FOB 2020-22](#)). Kravene er heller ikke opfyldt ved anmodning om al kommunikation, f.eks. mellem Fødevarestyrelsen og X-virksomhed i en periode, men uden angivelse af tema. Temaet kan også angives for snævert, f.eks. anmodning om forvaltningens kommunikation med et bestemt konsulentfirma om en sag. Det kan vise sig, at kommunikationen med dette firma ikke eksisterer eller er uvæsentlig. Det er tvivlsomt, om forvaltningen oplyser, at der har været meget interessant kommunikation med et andet firma.

Bemærk, at aktindsigt i aktlisten ønskes hurtigst muligt og for de enkelte dokumenter i anmodningen, når de er klar til udlevering. Hvis ét dokument giver vanskeligheder, må det ikke føre til, at aktindsigten i andre dokumenter bliver udsat. Det kan også være nyttigt at anmode myndigheden om kvittering for modtagelse af anmodning.

Der er ikke krav om begrundelse af anmodninger, men en god begrundelse for offentlighed kan

have betydning for "meroffentlighed" og kan bruges ved publicering i mediet om et afslag. Demokratisk kontrol og debat om vigtige beslutningsprocesser bliver ofte forhindret, fordi forvaltninger bruger enhver mulighed for at undtage fra aktindsigt til at hemmeligholde dokumenter, der lovligt kunne udleveres.

Offentlighedslovens formål kan give inspiration til begrundelser, se [afsnit 1.2](#).

Hvis der på forhånd er udsigt til undtagelse af oplysninger, kan det være nyttigt at gøre opmærksom på retten til delvis aktindsigt (ofl. § 34).

Miljøoplysninger:

Anmodning om aktindsigt i miljøoplysninger kan skrives som ovenfor. Det kan være nyttigt at gøre opmærksom på, at anmodningen handler om miljøoplysninger, og nævne, hvis anmodningen handler om emissioner til miljøet.

Ved miljøoplysninger er det altid vigtigt med en begrundelse for offentlighed (mol. § 2, stk. 3).

- Undtagelsesregler skal tolkes restriktivt under hensyn til offentlighedens interesser.
- Undtagelse kræver konkret afvejning med hensynet til offentlighed.

Inspiration til begrundelser kan hentes fra formålene i Århuskonvention og EU-direktivet, se [afsnit 1.2](#).

Det er også vigtigt at nævne behov for hurtig behandling, fordi forvaltningen skal tage hensyn til tidsfrist angivet i anmodningen (mol. § 3, stk. 3).

5.2.

ANMODNING OM DATASAMMENSTILLING

Regler om aktindsigt handler om adgang til eksisterende dokumenter, mens reglen om datasammenstilling (dataudtræk) giver ret til at få skabt et nyt dokument ved sammenstilling af oplysninger fra en forvaltnings databaser (ofl. § 11).

Det kan være nyttigt at starte med aktindsigt i forvaltningens databeskrivelser, der skal oplyse, hvilke typer oplysninger der indgår i en database, grundlaget for oplysninger og formater (ofl. § 12). Databeskrivelser kan være nyttige for overvejelser om både datasammenstilling og aktindsigt.

En anmodning om datasammenstilling kunne f.eks. handle om antal afgørelser pr. år i de seneste 10 år. Hvis forvaltningen allerede har lavet en statistik over udviklingen, så er den omfattet af almindelige regler om aktindsigt.

Forvaltninger har kun pligt til datasammenstilling, der kan gennemføres på kort tid ved "få og enkle kommandoer". Hvis oplysninger er omfattet af undtagelser, f.eks. enkeltpersoners private forhold, skal sammenstilling og anonymisering samlet kunne ske ved "få og enkle kommandoer". En lille risiko for fortrolige oplysninger kan føre til afslag på datasammenstilling ([FOB 2016-47](#)).

Den restriktive betingelse betyder ofte, at en myndighed kun leverer datasammenstilling, når den selv er interesseret i at få information frem, f.eks. om udviklingstendensen på et område. Datasammenstilling må kunne udføres ved "få og enkle kommandoer", når anmodningen er enkel og præcis, f.eks. hvor mange byggegodkendelser kommunen har givet det seneste år.

Som udgangspunkt gælder samme betalingsregler for datasammenstilling som for aktindsigt. En forvaltning kan dog kræve et beløb, som den selv skal betale for dataudtræk fra en virksomhed, der udfører dataopgaver for forvaltningen. Regler om betaling findes i [bekendtgørelse om betaling](#).

Den restriktive betingelse "få og enkle kommandoer" for datasammenstilling gælder ikke for aktindsigt i eksisterende dokumenter. Det kan være nyttigt at præcisere, at anmodningen handler om aktindsigt i et tema, f.eks. alle forvaltningens afgørelser i en periode om et bestemt emne. Ved aktindsigt i dokumenterne kan sammentælling og statistik over udviklingen laves af journalisten/mediet eller af anden person/organisation, der får aktindsigt.

I nogle tilfælde vil det være nyttigt at nævne i en anmodning om aktindsigt, at den også omfatter datasammenstilling, hvis det skulle vise sig at være eneste mulighed for indsigt.

6. HVILKE OPLYSNINGER OG DOKUMENTER KAN UNDTAGES

Personoplysninger

- Oplysninger om privatliv er undtaget, men ikke alle personoplysninger.

Virksomhedsoplysninger

- Nogle virksomhedsoplysninger kan undtages, mens andre er offentligt tilgængelige eller omfattet af aktindsigt.

Statens sikkerhed og udenrigspolitiske interesser

- Oplysninger kan undtages, når hemmeligholdelse har væsentlig betydning for statens sikkerhed.
- Oplysninger kan også undtages ved internationale forpligtelser til fortrolighed, eller når fortrolighed konkret vurderet er nødvendig.

Andre oplysninger

- Der kan ske undtagelse for at beskytte særlige hensyn, når fortrolighed konkret vurderet er nødvendig.

Beslutningsprocesser

- Interne meddelelser bl.a. inden for de enkelte kommuner og regioner kan undtages.
- Undtagelse for ministerbetjening omfatter mange dokumenter mellem styrelser og departementer i den statslige centraladministration.
- Dokumenter fra et ministerium til enkelte folketingsmedlemmer eller en forligskreds kan undtages.
- Oplysninger om faktiske forhold er ikke omfattet af disse undtagelser,
- Nogle faglige vurderinger er omfattet af undtagelser, mens andre ikke er.
- Lovgivningssager er generelt undtaget, indtil lovforslag fremsættes i Folketinget.

Miljøoplysninger

- Oplysninger om emissioner er praktisk talt fri for undtagelser.
- En række undtagelser gælder ikke for miljøoplysninger, og andre skal tolkes restriktivt.
- Hensyn til offentlighed skal tillægges vægt ved konkret vurdering.

6.1. PERSONOPLYSNINGER

Enkeltpersoners **private forhold**: Den enkelte borger har ret til oplysninger om sig selv (egen acces). Andre har ikke ret til aktindsigt i oplysninger om private forhold (ofl. § 30, nr. 1), men kan anmode om delvis aktindsigt, hvis identiteten kan skjules effektivt (ofl. § 34). Den nødvendige anonymisering er ikke mulig, når oplysninger handler om enkeltpersoner, der i forvejen er kendte.

Undtagelsen om enkeltpersoners private forhold gælder klart for oplysninger om særligt følsomme forhold f.eks. sygdom og sociale problemer. Oplysning om, at en person er indlagt på sygehus eller klient i en rådgivning, kan i sig selv være følsom. Oplysninger om privatøkonomi og cpr-nummer er også undtaget.

Personoplysninger i forbindelse med byggesager, erhvervstilskud, ejendomsoplysninger, konkurser, ejerskab til biler, jagttegn og lignende handler ikke udelukkende om privatliv og er ikke undtaget.

Ansættelses- og personalesager:

- Den pågældende person har selv ret til aktindsigt (egen acces).
- Aktindsigt til andre omfatter kun visse oplysninger, f.eks. tjenesterejser og udgifter til transport, overnatning, mad og drikke. Ret til oplysninger om lønmæssige forhold omfatter beløb, der er udbetalt eller skal udbetales som løn, engangsbeløb, bonus, resultatløn, fratrædelsesgodtgørelse m.v. Oplysninger om begrundelser kan undtages (ofl. § 21, stk. 3).
- Ret til aktindsigt i oplysninger om tjenstlige reaktioner, f.eks. advarsel eller afskedigelse, gælder kun for reaktioner mod chefer og kun selve reaktionen, ikke begrundelsen. En chef kan f.eks. være lederen af en institution, se FOB 2001.549.

I stedet for at anmode om aktindsigt i en sag om firing kan det være nyttigt at anmode om aktindsigt i andre oplysninger f.eks. om tjenesterejser i en periode eller om den aktuelle personaleliste for ansatte i en forvaltning og sammenligne med tidligere personaleliste.

Oplysninger om andre tjenstlige forhold: EU-forordningen om persondata begrænser ikke aktindsigt, der bygger på retsregler (GDPR art. 86). Danske offentlighedsregler omfatter som hovedregel oplysninger om medvirken ved tjenstlige opgaver ved offentlige forvaltninger, og oplysninger om sagsbehandler må normalt ikke skjules ved aktindsigt i dokumenter.

Navne på offentligt ansatte kan undtages, hvis væsentlige hensyn til den ansattes tryghed taler mod aktindsigt (ofl. § 21, stk. 3). Denne tilføjelse er vedtaget i foråret 2024 med bemærkninger om, at der lægges vægt på den ansattes oplysninger om begrundet utryghed. I lovforslagets bemærkninger forudsættes, at undtagelsen også kan bruges i andre sager end personalesager. Ved parterers aktindsigt efter forvaltningsloven kan navne dog kun undtages ved afgørende hensyn.

Journalister ved medier omfattet af medieansvarsloven og forskere skal ifølge lovforslaget have indsigt efter reglen om meroffentlighed (ofl. § 14), medmindre meget tungtvejende hensyn taler mod aktindsigt, f.eks. risiko for vold, trusler og chikane ved offentliggørelse af navn, se lovforslagets bemærkninger side 10.

Retten til aktindsigt må kunne styrkes ved at henvise til et journalistisk formål, f.eks. afdækning af inhabilitet, andre lovovertrædelser og fejl i den offentlige forvaltning. Se FOB 2014-18.

6.2.

OPLYSNINGER OM VIRKSOMHEDER

Nogle grunddata for virksomheder er offentligt tilgængelige. Oplysninger om **drifts- og forretningsforhold** er undtaget fra aktindsigt, når det har væsentlig økonomisk betydning for virksomheden, at oplysninger ikke bliver videregivet (§ 21, nr. 2). Se ombudsmandens myndighedsguide om undtagelsen. I bemærkninger til 2013-offentlighedsloven blev tilføjet, at der gælder en "klar formodning" for, at aktindsigt vil skade en virksomhed i konkurrencen:

- Der er dog krav om en vis konkretisering af tabsrisici.
- Totalsum for myndigheders betaling for indkøb er ikke så konkurrencefølsom som pris for delaftaler.
- Ved anmodning om aktindsigt skal forvaltningen indhente en udtalelse fra virksomheden, som ansøgeren typisk får mulighed for at kommentere.

Større opgaver for offentlige forvaltninger skal i **udbud**, som giver bedre muligheder for aktindsigt. Når det er relevant, er det nyttigt at henvise til udbudsreglernes krav til åbenhed. Det kan f.eks. være relevant at få aktindsigt i evalueringsrapporten, hvor forvaltningen har vurderet tilbuddene i forhold til de kriterier, den har nævnt i udbudsmaterialet. Retten til aktindsigt i udbudssager gælder som hovedregel kun for klageberettigede virksomheder og for journalister ved medier omfattet af medieansvarsloven. Udbud af anlæg, der kan påvirke miljø, hører under miljøoplysningsloven, hvor begrænsningen i klageadgang ikke gælder. Se nærmere om aktindsigt ved udbud.

Konkurser behandles ved skifteretten med mulighed for aktindsigt efter retsplejelovens regler.

Folketinget har i juni 2025 vedtaget en ændring af loven om **Det Centrale Virksomhedsregister** (CVR), der begrænser adgangen til oplysninger om reelle ejere til personer, der har en legitim interesse. Ifølge lovforslagets bemærkninger skal pressen sikres adgang til oplysninger om reelle ejere, hvis det journalistiske formål tjener offentlighedens interesse. Forskere, fagforeninger, forbruger- og miljøorganisationer skal også sikres adgang (bemærkninger til lovforslaget side 10 og 11). En vejledning fra Erhvervsstyrelsen beskriver mulighederne for adgang og nævner, at pressen kan bruge oplysninger til journalistisk arbejde og "koble konkrete navne på personer med reelt ejerskab i artikler m.v."

Oplysninger om enkelte virksomheders **skatteforhold** er under særlig tavshedspligt og undtaget fra aktindsigt (skatteforvaltningsloven § 17). Denne undtagelse omfatter ikke oplysninger om brancher, og desuden er oplysninger om skattepligt for selskaber, foreninger og fonde de seneste fem år offentligt tilgængelige.

Straffesagers behandling ved politiet er undtaget, men der er ret til aktindsigt i **bødeforelæg**, som virksomheder har accepteret for at blive fri for retssag (ofl. § 19, stk. 2). Politikredsen kan f.eks. anmodes om aktindsigt i bødeforelæg til virksomheder for overtrædelse af miljøbeskyttelsesloven i de seneste to år.

Miljøoplysningsloven giver større muligheder for aktindsigt:

Tilsynsrapporter og afgørelser om virksomheder skal være offentligt tilgængelige på Dma.mst.dk.

Aktindsigt i oplysninger om bygge- og anlægsopgaver og andre opgaver, der kan påvirke miljøet, skal afgøres efter miljøoplysningsloven, der stiller krav om, at undtagelsesregler vurderes restriktivt, og at hensyn til offentlighedens interesser har vægt ved konkrete vurderinger.

Formodningen for, at aktindsigt vil skade virksomheden i konkurrencen, gælder ikke for miljøoplysninger, der følger offentlighedsloven fra 1985. Beskyttelsen efter EU-direktivet om offentlig adgang til miljøoplysninger er begrænset til egentlige forretningshemmeligheder, f.eks. specifikke oplysninger om markedsføringsstrategier, produktudvikling og lignende.

Oplysninger om **emissioner** skal udleveres uanset forretningsinteresser. Det gælder oplysninger om både faktiske og forudsigelige emissioner.

6.3. STATENS SIKKERHED OG UDENRIGSPOLITISKE HENSYN

Politiets Efterretningstjeneste (PET), Forsvarets Efterretningstjeneste (FE), Center for Cyber-sikkerhed og Tilsynet med Efterretningstjenesterne er generelt undtaget fra aktindsigt ifølge lovene for disse tjenester. Disse generelle undtagelser gælder ikke i sager ved andre forvaltninger, der vedrører efterretningstjenesterne.

Forsvaret, Forsvarsministeriet og styrelser er omfattet af offentlighedsloven, og her er oplysninger ikke generelt undtaget. Oplysninger er undtaget, når hemmeligholdelse har væsentlig betydning for statens sikkerhed eller rigets forsvar (ofl. § 31). Den blotte henvisning til statens sikkerhed er ikke tilstrækkelig.

Offentlighedsloven gælder som udgangspunkt også for **klassificerede dokumenter**. Kategorien "til tjenestebrug" bygger ikke på risiko for skade, og denne kategori kan derfor ikke begrunde afslag på aktindsigt.

Europarådets parlamentariske forsamling vedtog i oktober 2013 en resolution, der anbefaler medlemsstaterne ved lovgivning og i praksis at tage hensyn til Tshwane-principperne for balancen mellem hensyn til statens sikkerhed og offentlighed.

Eksempler på hensyn, der giver saglig begrundelse for afslag:

- Hensyn til operationssikkerhed må begrænse offentlighed om nært forestående, igangværende og fremtidige operationer.
- Hensyn til at sikre anonymitet for kilder til efterretninger, ansatte og pårørende i forbindelse med militære operationer må begrænse offentlighed for at mindske risici for repressalier.
- Tekniske data om våbensystemer og andre militære systemer inklusive systemer til kommunikation kan begrænse offentlighed.
- Specifikke oplysninger om sikkerhedsforanstaltninger ved infrastruktur og institutioner, der har vital betydning for statens sikkerhed, kan begrænse offentlighed.

I praksis bliver hensyn til samarbejde med allierede nationer ofte tillagt betydning. Overtrædelser af menneskerettigheder og brud på internationale humanitære regler må ikke hemmeligholdes.

"Hemmelig eller offentlig information om sikkerhed og krig" giver yderligere information.

Undtagelse af hensyn til **udenrigspolitiske interesser** kan bygge på EU-regler, folkeretlige forpligtelser eller konkret vurdering af væsentlige hensyn (ofl. § 32)

- Ved henvisning til folkeretlig forpligtelse skal forvaltningen dels redegøre for forpligtelsen, dels konkretisere, at de foreliggende oplysninger er omfattet.
- Konkret begrundet afslag kan f.eks. begrundes med væsentlige hensyn til forholdet til andre lande eller internationale organisationer, f.eks. ved indberetninger til Udenrigsministeriet fra ambassader.

Ombudsmanden har kritiseret, at et ministerium kun gav meget begrænsede oplysninger om forhold i andre lande. Ministeriet mente ikke, at det var relevant, om oplysninger var offentligt tilgængelige i andre lande, og fandt ikke grund til at indhente udtalelser fra andre lande om, hvor vidt oplysninger kunne udleveres (FOB 2025-5).

Danske myndigheder er typisk restriktive, og i nogle tilfælde vil anmodninger til EU-organer eller til forvaltninger i andre lande f.eks. Finland, Sverige eller USA give bedre muligheder for aktindsigt.

6.4. ANDRE OPLYSNINGER

Undtagelser af hensyn til beskyttelse af enkeltpersoners privatliv, forretningsinteresser, statens sikkerhed og udenrigspolitiske interesser er omtalt på tidligere sider i guiden.

Andre oplysninger kan kun undtages, når hemmeligholdelse er nødvendig for at beskytte en af de interesser, der er nævnt i offentlighedsloven § 33 (nr. 1-5):

- 1.Forebyggelse, efterforskning, forfølgning af lovovertrædelser og beskyttelse af sigtede og vidner.
- 2.Gennemførelse af offentlig kontrol eller planlagte ændringer af skatte- og afgiftsregler.
- 3.Det offentliges økonomiske interesser.
- 4.Forskere og kunstneres originale idéer.
- 5.Private og offentlige interesser, hvor hemmeligholdelse er nødvendig på grund af forholdets særlige karakter.

En forvaltning kan kun afslå, når den konkretiserer og sandsynliggør, at offentlighed vil betyde væsentlig skade på et af de nævnte hensyn.

Offentlighedsreglernes formål er at give mulighed for demokratisk kontrol. Det betyder, at oplysninger ikke kan undtages, fordi offentliggørelse vil føre til kritik eller nedsat omdømme.

Den konkrete vurdering skal foretages for de enkelte oplysninger. Det betyder, at afslag typisk kun kan omfatte visse oplysninger, mens resten af dokumentet skal udleveres efter reglen om delvis aktindsigt (ofl. § 34).

Nogle beskyttelseshensyn vil afhænge af tidspunktet for aktindsigt. Hensyn til retshåndhævelse og gennemførelse af kontrol har ofte ikke væsentlig betydning, når kontrollen er gennemført. Se udtalelse fra Folketingets Ombudsmand om hastighedskontroller [FOB 2015-47](#).

Hensyn til det offentliges økonomiske interesser (nr. 3) kan f.eks. begrunde afslag på aktindsigt i oplysninger om forhandlingsstrategi.

Hensynet til beskyttelse af forskere og kunstneres idéer (nr. 4) har typisk kun væsentlig betydning ved foreløbige resultater og manuskripter. Færdige resultater skal typisk være tilgængelige – både for fagfællers kritiske blik og for offentligheden.

Den meget brede undtagelse (nr. 5) angiver ikke bestemte interesser, der skal beskyttes. Den kaldes "generalklausulen" og må ifølge ombudsmanden kun anvendes, når hemmeligholdelse er nødvendig på grund af ganske særlige hensyn. Ved undtagelse af hensyn til beskyttelse af en politisk beslutningsproces har det betydning, om processen har en almindelig eller særlig karakter. Se udtalelse fra Folketingets Ombudsmand om regeringsdannelse [FOB 2016-29](#).

Miljøoplysningsloven (§ 2) og EU-direktivet om offentlig adgang til miljøoplysninger (art. 4, stk. 2) har væsentligt snævrere rammer for undtagelser, og de skal anvendes restriktivt og efter konkret afvejning mod hensyn til offentlighed. Se mere information om [miljøoplysninger](#).

Der findes en række særlige undtagelser i andre love se [afsnit 6.9](#). Disse undtagelser gælder ikke for aktindsigt efter miljøoplysningsloven.

6.5. UNDTAGELSE AF HENSYN TIL BESLUTNINGSPROCESSER

Offentlighedsloven har brede undtagelser for at beskytte interne og politiske beslutningsprocesser. Disse undtagelser betyder ikke, at der er tavshedspligt for oplysninger og dokumenter, og forvaltninger kan vælge offentliggørelse i stedet for hemmeligholdelse. Offentlighedsloven indeholder minimumsregler, og der er ikke pligt til at bruge enhver mulighed for undtagelse.

Lovgivningssager kan undtages, indtil lovforslag fremsættes i Folketinget (ofl. § 20). Denne undtagelse omfatter også oplysninger om faktiske forhold. Når lovforslaget er fremsat, kan undtagelsen ikke længere bruges, og der vil være ret til aktindsigt, f.eks. i et ministeriums kommunikation med interesseorganisationer og konsulenter under lovforslagets forberedelse.

De undtagelser, der omtales nedenfor, ophører derimod ikke, når forslag er fremsat eller beslutning truffet, men oplysninger om faktiske forhold og visse faglige vurderinger skal udleveres uanset disse undtagelser:

Interne meddelelser kan undtages (ofl. § 23): De enkelte kommuner og regioner betragtes som én forvaltning, men dagsordener til møder i kommuner og regioners politiske organer og referater af beslutninger skal være tilgængelige for offentligheden ifølge den kommunale styrelseslov.

I offentlighedsloven fra 2013 blev kommunikation mellem styrelser og departementer i den statslige centraladministration defineret som intern (§ 23 og § 24).

Et dokument kan ikke undtages som internt, hvis udenforstående har haft adgang f.eks. ved udlån på et møde uanset aflevering ved mødets afslutning. Et dokument kan fortsat undtages som internt, hvis udlevering er en retlig pligt f.eks. til klage- eller tilsynsorgan.

Ministerbetjening: Dokumenter, der udveksles mellem forskellige departementer og styrelser eller mellem et departement og dets styrelser, kan undtages, når der er konkret grund til at antage, at en minister får brug for rådgivning og bistand fra ansatte vedrørende den pågældende sag. Folketingets Ombudsmand har udtalt, at ministerbetjeningsreglen i offentlighedslovens § 24, stk. 1, ikke omfatter enhver form for ministerbetjening, men kun den "politiske ministerbetjening". Et notat om generelle administrative retningslinjer var ifølge ombudsmanden ikke omfattet af denne undtagelse (Folketingets Ombudsmand 9. december 2024).

Undtagelsen for ministerbetjening kan ikke anvendes i konkrete sager, hvor der skal træffes afgørelse, i sager om kontraktforhold eller sager, hvor et ministerium fører kontrol og tilsyn (ofl. § 24, stk. 3).

Folketingspolitikerundtagelsen: Dokumenter, der udarbejdes og udveksles mellem en minister og et eller flere folketingsmedlemmer i forbindelse med sager om lovgivning og tilsvarende politisk proces, kan undtages (ofl. § 27, nr. 2). I de senere årtier er der blevet skabt en praksis, hvor ministre typisk indgår forlig med nogle partier, så et flertal er sikret, inden et lovforslag fremsættes i Folketinget. Undtagelsen betyder, at oplysninger, der indgår i grundlaget for politiske forlig, kan hemmeligholdes.

Miljøoplysningsloven henviser til offentlighedsloven fra 1985, hvor den centrale statslige administration ikke er ét stort internt rum. Undtagelser for ministerbetjening og dokumenter fra en minister til en forligskreds gælder ikke for miljøoplysninger. Dokumenter, der er udarbejdet til ministermøder, og dokumentudveksling mellem ministerier om lovgivning kan dog undtages, men kun efter konkret afvejning mod hensynet til offentlighed, og det samme gælder undtagelsen for lovgivningssager. Se mere information om [miljøoplysninger](#).

6.6.

OPLYSNINGER OM FAKTISKE FORHOLD

Ret til oplysninger om en sags faktiske grundlag gælder uanset undtagelserne for interne dokumenter, ministerbetjening og dokumenter til folketingsmedlemmer (ofl. § 28).

Denne ret kaldes "ekstraheringspligt" og er ikke begrænset til faktuelle oplysninger om målinger og andre undersøgelser inklusive anvendte metoder og forudsætninger. Det faktiske grundlag kan også handle om iagttagelser og modtagne oplysninger om et hændelsesforløb, forvaltningens egne bedømmelser af faktiske forhold, økonomiske forhold og forvaltningens praksis, se udtalelse fra Folketingets Ombudsmand ([FOB 2014-14](#)). Der kan henvises til artikel i [ombudsmandens beretning 2015](#), (side 58 – 65) med flere eksempler om ekstrahering og til [lovforslagets bemærkninger](#) til § 28 (side 97-99).

Oplysninger, der bidrager til at skabe klarhed over det faktiske grundlag, er omfattet af ekstraheringspligten. Det gælder også subjektivt prægede oplysninger, f.eks. fra ansatte i en rapport om forvaltningens arbejdsmiljøforhold. Eksterne faglige vurderinger er omfattet inklusive foreløbige vurderinger f.eks. fra et konsulentfirma.

Det kan være nyttigt at pointere i en anmodning, at den omfatter alle oplysninger om faktiske forhold, som myndigheden har i relation til sagen. Ekstraheringspligten omfatter også oplysninger om faktiske forhold, som myndigheden mener er forkerte, forældede eller upræcise ([FOB 2025-2](#)). Oplysninger om faktiske forhold, som myndigheden ikke har brugt eller vil bruge som grundlag for sin beslutning, er også omfattet og kan være meget relevante for den offentlige kontrol. Se udtalelse fra ombudsmanden ([FOB 2015-42](#)).

Interne udtalelser, standpunkter og vurderinger af, hvordan en sag bør afgøres, er ikke oplysninger om faktiske forhold og derfor ikke omfattet af retten til aktindsigt efter § 28. Interne faglige vurderinger om en sag er heller ikke omfattet – se under [faglige vurderinger](#).

Før ændringen af offentlighedsloven i 2013 blev prognoser for udviklingen på et område betragtet som oplysninger om faktiske forhold. Justitsministeriets udtalelser til Folketinget under lovgivningsprocessen betød, at prognosers status blev ændret fra at være oplysninger om faktiske forhold til interne faglige vurderinger, der ofte kan undtages, se [FOU 2019,28](#).

Hvis oplysninger om faktiske forhold fremgår af dokumenter, der allerede er udleveret eller er

offentligt tilgængelige, kan forvaltningen henvise hertil (§ 28, stk. 2, nr. 2 og 3). Hvis det ikke er ligetil at finde oplysningerne, skal forvaltningen henvise præcist til, hvor oplysningerne findes (FOB 2015-59). I en anden sag henviste forvaltningen til seks forskellige sider på nettet, hvor oplysningerne var tilgængelige. Efter klage til Folketingets Ombudsmand valgte forvaltningen at udlevere oplysningerne. Ombudsmanden udtalte, at den løse henvisning til netsider var i strid med offentlighedsloven (FOB 2019-14).

Lovforberedelse kan undtages, indtil lovforslag er fremsat inklusive oplysninger om faktiske forhold (ofl. § 20). Ved lovgivning, der berører **miljø, klima og natur** kræver **miljøoplysningsloven** konkret afvejning med offentlighedshensyn og meget vid adgang til oplysninger om emissioner.

Se mere information om miljøoplysninger.

6.7. FAGLIGE VURDERINGER

Ifølge 2013-lovforslagets bemærkninger til § 29 (side 99) skal offentlighed om faglige vurderinger sikre, at "befolkningen, medierne og politikerne derved kan tage stilling til og drøfte det offentliggjorte (fremsatte) lovforslag m.v. på de faglige præmisser, som forvaltningsmyndigheden baserer forslaget m.v. på".

Betegnelsen "faglige vurderinger" omfatter f.eks. økonomiske, juridiske eller lægefaglige vurderinger inklusive metoder og forudsætninger for sådanne vurderinger. Politiske og strategiske vurderinger og vurderinger af, hvilken løsning der anbefales i en sag, regnes ikke for faglige vurderinger.

Ret til aktindsigt omfatter eksterne faglige vurderinger på linje med oplysninger om faktiske forhold (ofl. § 28), f.eks. vurderinger, en forvaltning modtager fra et konsulentfirma, inklusive foreløbige.

Ret til aktindsigt omfatter som udgangspunkt også interne faglige vurderinger i endelig form, når de indgår i sag om fremsat lovforslag, offentliggjort redegørelse, bekendtgørelse, plan eller lignende (ofl. § 29). En intern faglig vurdering er "endelig" i lovens forstand, hvis den er anvendt som grundlag for forvaltningens beslutning eller i øvrigt faktisk er tillagt betydning eller har en form, der er klar til udsendelse eller offentliggørelse. Godkendelse af den øverst faglige person på området er normalt et tegn på, at den er færdig. I kommuner og regioner betragtes interne faglige vurderinger som endelige, når de indgår i materiale til politiske organer.

Når et udkast til lovforslag er sendt i ekstern høring, bør faglige vurderinger fra andre ministerier udleveres efter reglen om meroffentlighed (ofl. § 14). Det er forudsat i lovforslagets bemærkninger til § 29 (side 101), men ofte sker det ikke, og det kan være en idé at henvise til bemærkningerne.

Mange vigtige faglige vurderinger er dog undtaget:

Interne faglige vurderinger udarbejdet til **ministerrådgivning** er helt undtaget. Undtagelsen omfatter faglige vurderinger udarbejdet til en minister, et regeringsudvalg eller til regeringen. Denne undtagelse gælder også for sådanne dokumenter, når de efterfølgende videregives til forligskreds, følgegruppe eller til enkelte folketingsmedlemmer, f.eks. udvalgte ordførere. Tilsvarende undtagelse gælder for rådgivning af formandskab ved KL hhv. Danske Regioner.

En faglig vurdering om et allerede offentliggjort initiativ betragtes ikke som indgået i grundlaget for

initiativet, og f.eks. blev aktindsigt afslået i Justitsministeriets juridiske vurdering i sagen om adskillelse af unge flygtningepar ([FOB 2018-27](#)).

Retten til aktindsigt gælder ikke for interne faglige vurderinger eller dele deraf, der afspejler politiske overvejelser. Retten til aktindsigt forsvinder også, når faglige vurderinger bliver "integreret" med politisk præget rådgivning (lovforslagets bemærkninger side 100). Det sker jævnligt især i ministerier, og en sådan praksis gør det vanskeligt for ministre og forligskredse at skelne mellem faglig og politisk rådgivning og umuligt for offentligheden at få indblik.

Interne faglige vurderinger i kommuner og regioner, der danner grundlag for skoleplaner, sygehusplaner og andre lovpligtige planer, er også undtaget (lovforslagets bemærkninger side 100).

6.8. MILJØOPLYSNINGER

Miljøoplysningsloven (mol.) bygger på Århuskonventionen og EU-direktivet om offentlig adgang til miljøoplysninger, der stiller stærke krav til offentlighed. Loven omfatter miljøoplysninger i vid forstand (se nærmere under [guidens afsnit 3.2](#)). Miljøoplysningsloven henviser til offentlighedsloven fra 1985. Miljøoplysninger er dog også omfattet af offentlighedsloven fra 2013, der skal anvendes på de punkter, hvor den giver borgeren en bedre retsstilling.

EU-direktivet sætter grænser for, hvilke hensyn der kan begrunde undtagelser (art. 4, stk. 2), og disse skal ifølge EU-Domstolen tolkes restriktivt ([C-233/00](#)).

Direktivet art. 4, stk. 2 og miljøoplysningsloven § 2, stk. 3 stiller supplerende krav om:

- **Restriktiv tolkning** af undtagelsesregler. Undtagelsen for lovgivningssager, indtil lovforslag fremsættes i Folketinget, omfatter efter 85-loven kun oplysninger med nær tilknytning til den lovgivningspolitiske proces, og den skal desuden tolkes restriktivt.
- **Konkret afvejning** af offentlighedens interesser over for beskyttelseshensyn vedrørende de enkelte miljøoplysninger. Forvaltninger kan ikke nøjes med at overveje offentlighed. De har pligt til at give aktindsigt, når hensynet til offentlighed opvejer beskyttelseshensyn.

Nye undtagelser, der kom ind i offentlighedsloven i 2013, gælder ikke for miljøoplysninger:

- Udveksling af miljøoplysninger mellem styrelser og departementer er som udgangspunkt eksternt, og den brede undtagelse for ministerbetjening gælder ikke.
- Undtagelsen for dokumenter fra ministerier til folketingspolitikere gælder ikke.
- Undtagelsen for kalendere gælder kun for ministre, og oplysninger om andres møder med lobbyister m.fl. er omfattet af aktindsigt, når møder berører miljø, klima og natur.
- Begrænsningen af aktindsigt, der er meget ressourcekrævende, gælder ikke.
- Særlige undtagelser i andre love og bekendtgørelser f.eks. for offentligt ejede selskaber gælder ikke for miljøoplysninger (mol. § 2, stk. 2).

Undtagelser er kun relevante for miljøoplysninger, hvis der er grundlag i direktivets undtagelser, og EU-direktivet har ikke særlige undtagelser for: det offentliges økonomiske interesser (mol. § 2, stk. 6), gennemførelse af kontrol, regulering og planlægning (mol. § 2, stk. 6), private og offentlige interesser ("generalklausulen") uden præcisering i loven af bestemte hensyn (mol. § 2, stk. 6) eller materiale, der tilvejebringes som grundlag for statistik eller forskning (mol. § 2, stk. 4).

Oplysninger om **emissioner** omfatter udledninger af enhver art til vand, spildevand, luft, jord og undergrund. Sådanne oplysninger må praktisk talt ikke undtages og heller ikke for at beskytte forretningshemmeligheder (mol. § 2, stk. 5). Retten til indsigt gælder for oplysninger om både **faktiske og forudsigelige emissioner**, f.eks. grundlag for godkendelse af pesticider, se principiel dom fra EU-Domstolen, og oplysninger om tungmetaller i en gyllebeholder, se udtalelse fra Folketingets Ombudsmand FOB 2017-28.

Oplysninger om emissioner kan ikke undtages af hensyn til beskyttelse af beslutningsprocesser eller forretningsinteresser (EU-direktivet art. 4, stk. 2, næstsidste afsnit).

En principiel afgørelse fra Miljø- og Fødevareklagenævnet i oktober 2024 om Odense Letbane henviser til afgørelser fra EU-domstolen og fastlår flere vigtige pointer: Støj er emissioner, og begrebet "oplysninger om emissioner til miljøet" omfatter både oplysninger om selve emissionerne (arten, sammensætning, dato og stedet) og oplysninger om emissioners indvirkninger på miljøet på kort og lang sigt. Det gælder både forventede og forudsigelige emissioner. EU-direktivet om miljøoplysninger har til formål at skabe større miljøbevidsthed og mere effektiv inddragelse af offentligheden i beslutningsprocessen. Det betyder, at "oplysninger om emissioner til miljøet" også omfatter oplysninger, der "gør det muligt for offentligheden at kontrollere, om emissionerne er blevet vurderet korrekt i beslutningsprocesser." Nævnet fastslår i afgørelsen, at oplysninger om emissioner ikke kan hemmeligholdes af hensyn til forretningsmæssige interesser.

Oplysninger, der udelukkende angår tekniske specifikationer for måleudstyr og letbanetogs indretning, kan ikke betegnes som emissioner og skal behandles efter almindelige regler for aktindsigt i miljøoplysninger. Nævnet kritiserer, at Odense Letbanes afslag på aktindsigt i disse tekniske oplysninger udelukkende henviste til generel risiko for tab og ikke konkretiserede en reel nærliggende risiko for økonomiske tab ved offentlighed. (Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse 8.10.24).

En dom fra EU-domstolen i 2017 indeholder vigtige fortolkninger af undtagelser vedrørende beslutningsprocesser. Sagen handlede om oplysninger, som tyske myndigheder sendte til EU-Kommissionen om anlæg på tysk område, der var underlagt EU-reglerne om handel med kvoter for emissioner af CO₂. Kommissionen havde afslået aktindsigt i oplysninger af hensyn til beslutningsprocessen i en verserende sag. Dommen henviser til, at Aarhuskonventionens undtagelse er begrænset til tilfælde, hvor offentliggørelse vil skade "den fortrolige karakter af myndigheders forhandling" (p. 81). Dommen understreger, at formålet med reglerne om aktindsigt i miljøoplysninger er, at give offentligheden reelle muligheder for at deltage i beslutningsprocessen for derved at fremme ansvarlighed og gennemsigtighed i beslutningsprocessen (p 84).

Forvaltningen skal på anmodning oplyse om **metoder og fremgangsmåder** for analyser, prøveudtagninger og behandling af prøver om miljøoplysninger (mol. § 4 d, stk. 2).

Prognoser for udviklingen af forhold vedrørende miljø, klima og natur er omfattet af aktindsigt uanset en udtalelse fra Folketingets Ombudsmand i 2019 (FOU 2019,28). Anmodning om aktindsigt i prognoser kan henvise til EU-direktivet og ombudsmandens praksis efter offentlighedsloven fra 1985 (FOB 2004,98 og FOB 2005,485).

6.9. SÆRLIGE UNDTAGELSER I ANDEN LOVGIVNING

Der findes en række undtagelser fra offentlighedsloven i andre love. Særregler om tavshedspligt betyder også, at oplysninger er undtaget fra aktindsigt efter offentlighedsloven (ofl. § 35). De særlige undtagelser i andre love gælder typisk ikke for miljøoplysninger (mol. § 2, stk. 2).

I 2009 fandt Offentlighedskommissionen 65 undtagelser fra offentlighedsloven i anden lovgivning. Et gennemsyn af titlerne på Offentlighedsportalens registreringer indikerer, at der senere er kommet flere undtagelser.

Som eksempler kan nævnes, at skatteforvaltningsloven har en særlig tavshedspligt, der undtager oplysninger om virksomheders og personers forhold på skatte-, afgifts- og toldområdet. Lov om Danmarks Eksport- og Investeringsfond har særlig tavshedspligt for oplysninger om støtte og andre aktiviteter efter loven (§ 28). Lov om Center for Cybersikkerhed undtager centret fra offentlighedsloven inklusive oplysninger om fejl og sårbarheder i net og tjenester (§ 23). ATP-loven undtager oplysninger om investeringer fra offentlighedsloven (§ 31), og lov om Lønmodtagernes Dyrtidsfond har særlig tavshedspligt (§ 14).

Whistleblowerloven har en særlig tavshedspligt for oplysninger, som whistlebloweren giver i en indberetning til en whistleblowerordning (§ 25). Denne særlige tavshedspligt gælder alene indberetningen. Whistleblowerens identitet skal beskyttes, men i øvrigt omfatter den særlige tavshedspligt ikke oplysninger, der indgår i undersøgelser af de indberettede forhold. Der er således muligheder for aktindsigt ved offentlige forvaltninger efter de almindelige regler. Se Guiden til whistleblowing (afsnit 5.5 og 5.6).

7. HVILKE KRAV SKAL FORVALTNINGER OPFYLDE

Ved anmodning om aktindsigt i en sag, hvor en forvaltning skal træffe afgørelse i selve sagen, skal samme forvaltning afgøre aktindsigt i sagens dokumenter. Ved anmodning til en anden forvaltning skal den videresende til den kompetente enhed.

I andre sager end afgørelsessager skal aktindsigt behandles og afgøres af enhver forvaltning, der har dokumentet og får anmodningen om aktindsigt.

Hvis anmodningen sendes i en e-mail, skal forvaltningen også svare i e-mail, medmindre der er anmodet om en anden form. Et afslag skal være skriftligt og begrundet. Desuden skal afslaget være forsynet med klagevejledning. Se nærmere om [regler for sagsbehandling](#).

Forvaltninger kan spare tid ved at henvise til, at dokumenter og oplysninger er offentliggjort. Ved anmodning om aktindsigt i bestemte oplysninger, der findes i en offentliggjort rapport, kan forvaltningen dog ikke nøjes med at henvise til en stor rapport, men skal oplyse, på hvilke sider oplysningerne findes.

Anmodninger om aktindsigt skal efter loven behandles hurtigt. Som hovedregel skal en anmodning være færdigbehandlet senest syv arbejdsdage efter modtagelsen. Hvis fristen på syv arbejdsdage overskrides, skal forvaltningen give en begrundelse og oplyse, hvornår anmodningen forventes færdigbehandlet. Se nærmere om [krav til hurtig behandling](#).

Lovreglernes krav om hurtig behandling bliver ofte overtrådt. Se nærmere: [Hvad kan gøres for hurtigere aktindsigt](#).

7.1. REGLER FOR SAGSBEHANDLING

Forvaltningen skal behandle anmodninger om aktindsigt sagligt og må ikke afgrænse en anmodning for snævert. Se nærmere herom i [ombudsmandens myndighedsguide](#). Forvaltningen skal også kommunikere sagligt med ansøgeren. Se udtalelse herom fra ombudsmanden [FOB 2011 21-1](#).

Myndighedens afgrænsning er vigtig. Ombudsmanden har kritiseret et ministerium, der afgrænsede en anmodning om aktindsigt til alene at omfatte bilag, der var oversendt til Folketinget. Er myndigheden i tvivl bør den kontakte personen, der har anmodet om aktindsigt. Myndigheden skal i afgørelsen om aktindsigt forklare en afgrænsning, så den giver mulighed for at vurdere, om der er grund til at vende tilbage med ny, supplerende anmodning ([FOB 2025-5](#)).

Anmodning om aktindsigt i dokumenter kan afslås, hvis den antages at tjene et **retsstridigt eller chikanøst** formål (ofl. § 9, stk. 2, nr. 2). "Chikanøst" blev tilføjet ved lovændringen i foråret 2024. Tilføjelsen betyder, at afvisning ikke længere er begrænset til klare tilfælde af misbrug. Ifølge [lovforslagets bemærkninger](#) (side 7) må afdækning af inhabilitet, andre ulovligheder og fejl ikke "i sig selv" betragtes som chikanøse formål. Ifølge bemærkningerne vil risiko for retsstridige forhold "kun helt undtagelsesvist" kunne begrænse aktindsigt til journalister ved medier omfattet af medieansvars-loven og forskere. Der henvises bl.a. til [FOB 2021-35](#).

En forvaltning kan afvise at behandle en anmodning om aktindsigt, der vil kræve et **uforholdsmæssigt ressourceforbrug** (ofl. § 9, stk. 2, nr. 1). Hertil regnes mere end 25 arbejdstimer. Afvisning kan også begrundes med, at ansøgeren har sendt mere end 10-15 anmodninger til samme myndighed inden for det seneste halve år. Ekstrahering af oplysninger om en sags faktiske grundlag fra interne dokumenter m.v. (ekstrahering) kan afvises, når denne opgave vurderes at tage mere end 10 arbejdstimer (ofl. § 28, stk. 2, nr. 1).

En anmodning på grundlag af særlig interesse kan kun afvises, hvis behandlingen forventes at tage mere end 60 arbejdstimer. Det gælder anmodninger fra journalister ved medier omfattet af medieansvarsloven, forskere ved anerkendte forskningsinstitutter, organisationer med særlige interesser på området eller borgere med særligt behov for oplysninger. Ekstrahering fra interne dokumenter kan kun afvises i sjældne undtagelsestilfælde, se [Offentlighedskommissionens betænkning](#) side 641. Myndigheder er normalt forpligtede til at ekstrahere oplysninger til journalister og andre, der har særlig interesse i sagen. Ifølge [Justitsministeriets redegørelse 2017](#) om offentlighedsloven er det sjældent, at ekstrahering afslås med henvisning til ressourceforbrug (sammenfatning side 151).

sjældent, at ekstrahering afslås med henvisning til ressourceforbrug (sammenfatning side 151).

Ved beregning af den forventede arbejdstid kan indgå tid, der vil gå med at søge efter dokumenter og vurdere, om noget skal undtages. Tidsforbrug på grund af dårlig eller manglende journalisering eller til forventet pressebetjening som følge af offentlighed kan ikke tælle med ved beregningen.

En forvaltning, der har sagligt grundlag for at afvise på grund af forventet ressourceforbrug, skal først forsøge **dialog** med ansøgeren for at få aktindsigten afgrænset. Se ombudsmandens myndigheds-guide om ressourcebetragtninger ved aktindsigt og datasammenstilling.

Afslag skal begrundes med henvisning til retsregler og kort redegørelse for forhold, der er tillagt betydning. Ved afslag skal forvaltningen desuden oplyse om klagemulighed og klageinstans. Undtagelse af oplysninger skal begrundes konkret og skal ved miljøoplysninger afvejes mod offentlighedens interesser. Forvaltningen kan ikke begrunde afslag med, at oplysninger er usikre, men kan oplyse om usikkerhed i forbindelse med aktindsigt.

Lovreglerne om offentlighed er minimumsregler. Forvaltningen har ikke pligt til at undtage dokumenter af hensyn til forberedelse af lovgivning, ministerbetjening eller andre beslutningsprocesser og skal overveje meroffentlighed (ofl. § 14). Meroffentlighed kan dog afslås med en standardbegrundelse.

Aktindsigt i dokumenter skal udleveres i den form, der ønskes af personen/organisationen, der anmoder om aktindsigt. Når anmodning er sendt i e-mail, må myndigheden gå ud fra, at svaret også ønskes i denne form, medmindre det er umuligt eller meget vanskeligt. Det gælder som udgangspunkt også ved datasammenstilling. Ved anmodning om aktindsigt eller datasammenstilling kan der udtrykkeligt være anmodet om en anden form f.eks. gennemsyn hos myndigheden.

En anmodning om aktindsigt eller datasammenstilling kan præcisere, at der ønskes udlevering i et format f.eks. excel, hvis formatet er tilgængeligt hos myndigheden. Denne ret fremgår af loven om videreanvendelse af den offentlige sektors information (PSI-loven § 7).

Aktindsigt i elektronisk form, der ikke omfatter mere end 100 sider, er gratis. Ved udlevering af flere sider kan myndigheden kræve 100 kroner men ikke mere, uanset hvor mange sider aktindsigten omfatter (Justitsministeriets bekendtgørelse om betaling).

7.2.

LOVKRAV TIL HURTIG BEHANDLING

Offentlighedsloven stiller krav om hurtig behandling (ofl. § 36, stk. 2), og afgørelse skal som hovedregel træffes:

- Senest 1-2 arbejdsdage efter modtagelsen ved klart identificerede sager. Dokumenter og oplysninger, der ikke giver tvivl, bør udleveres med det samme. Det gælder bl.a. de fulde aktlister i sagerne. Herefter kan myndigheden vende tilbage om de resterende dokumenter.
- Senest syv arbejdsdage efter modtagelsen, medmindre det er umuligt på grund af sagens omfang eller kompleksitet – overskridelse skal begrundes, og frist angives.
- Senest 14 arbejdsdage efter modtagelsen i særlige tilfælde, der omfatter et stort antal dokumenter eller giver behov for mere komplicerede overvejelser.
- Senest 40 arbejdsdage i de mest komplicerede tilfælde.

Arbejdsdage: Almindelige fridage regnes ikke som arbejdsdage, dvs. lørdage, søndage, andre helligdage, 1. maj og grundlovsdag, mens særlige lukkedage hos en forvaltning skal regnes som arbejdsdage i denne sammenhæng.

Forvaltninger skal have it-systemer, der giver nemme søgemuligheder. Det må ikke tage flere timer at finde dokumenterne, og de fulde aktlister skal genereres automatisk. En forvaltning må ikke udsætte aktindsigt, fordi den finder, at tidspunktet er uhensigtsmæssigt for en beslutningsproces, eller den mener, aktindsigt giver et misvisende billede af sagen. Se [FOB 2018-17](#).

Forvaltninger må ikke udsætte behandlingen af aktindsigt i flere uger uden at foretage reelle sagsbehandlingsskridt. Se [FOB 2019-14](#).

Hvis forvaltningen indhenter en ekstern udtalelse f.eks. fra en virksomhed, skal den sætte en kort frist for at kunne leve op til lovkravet om hurtig behandling af aktindsigt. Hvis der kommer en udtalelse, der taler imod aktindsigt, skal ansøgeren have mulighed for at kommentere (partshøring), og forvaltningen bør igen fastsætte en kort frist.

Offentlighedslovens frister skal også anvendes ved aktindsigt i **miljøoplysninger**, når de giver borgeren en bedre retsstilling. Miljøoplysningsloven kræver desuden hensyn til ansøgerens behov, og loven har en maksimal frist på én måned og absolut frist på to måneder (mol. § 4, stk. 3).

Hvis en anmodning om aktindsigt i miljøoplysninger bliver afslået med begrundelsen, at materialet er under udarbejdelse, skal forvaltningen oplyse, hvornår det må forventes, at materialet er færdigt (EU-direktivet om offentlig adgang til miljøoplysninger art. 4).

7.3. HVAD KAN GØRES FOR HURTIGERE AKTINDSIGT

Trods lovkrav om hurtig behandling er mange forvaltninger langsomme og især ved aktindsigt, der kan give besvær for en aktuel beslutningsproces.

Forvaltninger skal sørge for **ressourcer** til at behandle aktindsigt hurtigt, og interne ressource-mæssige og personalemæssige forhold kan kun begrunde kortvarig udskydelse. Det gælder også i ferieperioder. Se udtalelse fra Folketingets Ombudsmand [FOB 2016-45](#).

Der høres jævnligt beklagelser om aktindsigters belastning af forvaltningens ressourcer, men ofte bliver det overset, at forvaltningen selv har muligheder for at gøre arbejdet nemmere.

Offentlighedslovens formål lægger vægt på informationsfrihed, borgernes deltagelse i demokratiet, offentlighedens kontrol, mediers formidling og tillid til myndigheder (ofl. § 1, stk. 1). Loven forpligter forvaltninger til at sørge for, at disse formål bliver tilgodeset ved valg, etablering og udvikling af **it-systemer** (ofl. § 1, stk. 2). Mange år efter lovens ikrafttræden burde det derfor være en selvfølge, at alle forvaltninger har journalsystemer med effektive søgemuligheder.

Mange forvaltninger har en **unødvendig restriktiv praksis**, hvor enhver mulighed for undtagelse bliver vendt og drejet, og det tager tid. Forvaltninger må gerne udlevere mere, end de er forpligtede til. En forvaltning kan starte med at vurdere, om dokumenter og oplysninger er omfattet af tavshedspligt eller andre vigtige saglige modhensyn. Når det ikke er tilfældet, behøver den ikke bruge tid på at vurdere mulige undtagelser og kan udlevere med det samme. Denne opfordring fra Offentlighedskommissionen er nævnt i [lovforslagets bemærkninger](#) til § 14 (side 77).

Offentliggørelse af dokumenter og oplysninger betyder, at forvaltningen ved anmodning om aktindsigt kan henvise til, at materialet er offentligt tilgængeligt (ofl. § 40, stk. 1, nr. 2). Offentliggørelse og direkte adgang kan tilmed lette administrativt arbejde både for forvaltningens egne ansatte og for ansatte ved andre forvaltninger, der har brug for oplysninger og inspiration til løsning af opgaver. Norge er langt fremme med direkte adgang til dokumenter og har gode erfaringer med nytteværdi for både offentlighed og forvaltningers administrative arbejde.

Ansøgere har også muligheder for at fremme hurtighed. Det er vigtigt, at anmodninger om aktindsigt bliver forberedt og formuleret klart og præcist. Ved omfattende anmodninger bør ansøgere gå i dialog med forvaltningen om tilskæring, der kan ske uden at miste vigtig information.

En ansøger kan kontakte forvaltningen og rykke efter svar. Anmodning om aktindsigt i forvaltningens behandling af sagen om aktindsigt er også en mulighed, der måske kan fremme behandlingen. Det er muligt at klage over langsommelighed, når en forvaltning ikke har færdigbehandlet en anmodning om aktindsigt inden 14 arbejdsdage (ofl. § 39). Det kan måske fremme behandlingen af den enkelte sag, og en stribe klager over en forvaltnings langsommelighed kan have en præventiv effekt.

Det kan også være nyttigt at offentliggøre, når langsommelighed skader oplysning og nyhedsdækning om en væsentlig aktuel sag. Det er vigtigt, at den politiske ledelse bliver opmærksom på forvaltningens pligter og muligheder for at sikre hurtig offentlighed.

8. KAN DER KLAGES OG HVORDAN

Der er mulighed for at klage over helt eller delvist afslag på aktindsigt. Der er også mulighed for at klage over langsom og dårlig behandling, når den trækker ud.

Der er mange klageinstanser, og det kan være svært på forhånd at vide, hvilken instans der har kompetencen. I praksis er det nemt ved klage over afslag, fordi en forvaltning skal oplyse om klagemulighed og klageinstans, når den afslår helt eller delvist. Se nærmere om [klageinstanser](#).

Typisk skal klagen sendes til forvaltningen, der har afslået eller trukket behandlingen i langdrag. Den skal senest syv [arbejdsdage](#) efter modtagelsen sende klagen videre til klageinstansen med sagens dokumenter, medmindre den ombestemmer sig og giver aktindsigt. Fristen på syv arbejdsdage gælder også ved klager over afslag eller langsom behandling af aktindsigt i miljøoplysninger. Miljøoplysningsloven har ganske vist en længere frist, men miljøoplysninger er også omfattet af offentlighedsloven, og de bedste regler skal anvendes.

Det er ikke et krav, at en klage er begrundet, men typisk vil det være nyttigt med en begrundelse. Anmodningen og afslaget i den enkelte sag vil være afgørende for klagens indhold. Måske kan der hentes inspiration i listen over [typiske fejl og omgørelser](#).

Når klagen sendes til forvaltningen i en e-mail, kan klageinstansen informeres samtidigt c.c. Anmodningen om aktindsigt og forvaltningens afslag kan vedhæftes som bilag til e-mailen.

Når der er gået 14 arbejdsdage uden afgørelse på en anmodning om aktindsigt, kan der klages over langtrukken sagsbehandling. Forvaltningens udskydelse af svarfrist er ikke en afgørelse. Det skal fremgå, at det er en klage over langsom og dårlig sagsbehandling, og at der er gået 14 arbejdsdage uden afgørelse. Anmodningen om aktindsigt kan vedhæftes som bilag til e-mailen.

Det burde være en selvfølge, men kan tilføjes i klagen, at forvaltningen skal orientere, hvis den ikke træffer afgørelse inden syv arbejdsdage og derfor videresender til klageinstansen.

Læs nærmere om [behandling og afgørelse i klagesag](#).

8.1.

TYPISKE FEJL OG OMGÅELSER

- Forvaltningen afviser, at den råder over dokumenter og oplysninger, som anmodningen handler om. Afvisning kan skyldes manglende journalisering, dårlig udnyttelse af søgemuligheder i journalsystem eller et ønske om at undgå offentlig debat og ansvar.
- Forvaltningen henviser blot til, at anmodningen ikke opfylder krav til identifikation af sag eller dokument og afviser uden at tilbyde vejledning eller dialog.
- Forvaltningen foretager en for snæver afgrænsning af anmodningen, og det fremgår ikke af afslaget, hvilke dokumenter og oplysninger der er skåret fra.
- Forvaltningen overholder ikke lovkravene om hurtig behandling. I nogle tilfælde bliver aktindsigt trukket helt urimeligt i langdrag. Kortere udsættelser kan også være i strid med reglerne, hvis f.eks. en færdig rapport bliver holdt tilbage, indtil den er præsenteret for den politiske ledelse, eller til forvaltningen er klar med en pressemeddelelse, se [FOB 2018-17](#).
- Forvaltningen betegner et dokument som internt, selv om det faktisk er eksternt, fordi en ansat ved anden forvaltning, interesseorganisation eller konsulentfirma har haft adgang.
- Forvaltningen overser, at oplysninger om faktiske forhold skal udleveres fra dokumenter, der er omfattet af undtagelser for interne dokumenter, ministerbetjening og dokumenter til folketingsmedlemmer. Eller forvaltningen mener, det kun handler om faktuelle oplysninger.
- Forvaltningen afviser at give aktindsigt i oplysninger uden at vurdere konkret, om det er nødvendigt at hemmeligholde de enkelte oplysninger for at beskytte væsentlige interesser. Forvaltningen henviser blot til en lovregel, der nævner en mulig undtagelse.
- Forvaltningen overser, at anmodning handler om miljøoplysninger, der skal behandles efter miljøoplysningsloven. Mange tror, at miljøoplysningsloven kun er relevant for miljøforvaltninger, men den gælder ved alle forvaltninger, der har sager om forhold, der påvirker eller påvirkes af miljø, klima og natur.

- Forvaltningen overser, at der kun er få undtagelser for miljøoplysninger, og at disse skal tolkes restriktivt og overholde EU-direktivet om offentlighed for miljøoplysninger. Afslag skal bygge på konkret afvejning mellem beskyttelsesinteresser og offentlighedens interesser.
- Forvaltningen overser, at oplysninger om emissioner skal udleveres, selv om forretningsinteresser ønsker hemmeligholdelse. Retten til aktindsigt i emissioner handler om både faktiske og forudsigelige udledninger til miljø og alle former for udledninger.
- Forvaltningen afslår aktindsigt i dokumenter med henvisning til undtagelsen for straffesager, selv om aktindsigten handler om dokumenter og oplysninger, der indgår i en tilsynssag.
- Forvaltningen bruger offentlighedslovens generalklausul (§ 33, nr. 5) med løs hånd uden konkret begrundelse for, at særlige forhold gør det nødvendigt at hemmeligholde for at undgå væsentlig skade. Dermed fungerer generalklausulen som reserveregel, når forvaltningen ikke kan finde en klar undtagelse, der angiver beskyttelseshensyn.
- Forvaltningen afslår aktindsigt med henvisning til, at datasammenstilling ikke kan udføres med få og enkle kommandoer, selv om anmodningen angiver et tema og handler om aktindsigt i eksisterende dokumenter.

8.2. KLAKEINSTANSER

Der er ikke oprettet fælles klageinstans for afgørelser om aktindsigt. Den øverste klageinstans på det enkelte sagsområde er som udgangspunkt også klageinstans for afgørelser om aktindsigt (ofl. § 37). Det er typisk et ministerium ved afgørelser fra en statslig forvaltning. På en række områder er oprettet særlige klageinstanser f.eks. Klagenævnet for Udbud, Skatteankestyrelsen, Energiklagenævnet og Planklagenævnet.

Ankestyrelsen har tilsynsopgaver i forhold til kommuner, regioner og kommunale fællesskaber, og Ankestyrelsen er også tilsynsinstans for afgørelser om aktindsigt, hvis der ikke er en særlig klageinstans på området.

Folketingets Ombudsmand er eneste mulighed ved klager over afslag fra ministerier. Andre sager kan ende hos ombudsmanden, men først når øverste klageinstans eller Ankestyrelsen har truffet afgørelse.

Der er heller ikke etableret fælles klageinstans for sager om aktindsigt efter miljøoplysningsloven. Klageinstansen for afgørelser i selve sagen er som hovedregel også klageinstans for afgørelser om aktindsigt, f.eks. et ministerium eller Planklagenævnet (mol. § 4, stk. 6).

Miljø- og Fødevarerklagenævnet er klageinstans ved afslag på aktindsigter, når nævnet er klageinstans i selve miljøsagen, f.eks. en miljøgodkendelse. Nævnet er desuden klageinstans ved afslag på aktindsigt fra forsyningsselskaber og andre selskaber m.v., der er omfattet af miljøoplysningsloven (mol. § 4 a).

Miljø- og Fødevarerklagenævnet er ikke klageinstans for klager over langsom sagsbehandling, og det kan være svært at vide, hvor en sådan klage skal hen. Det kan være Ankestyrelsen som kommunal tilsynsmyndighed eller et ministerium ved langsom behandling i en statslig forvaltning. Når andre klagemuligheder er udnyttet, kan en sag om langsommelig sagsbehandling ende hos Folketingets Ombudsmand.

Datatilsynet er klageinstans for afslag på aktindsigt efter persondatareglerne.

Styrelsen for patientklager er klageinstans for afslag efter sundhedsloven.

Klager over afslag på aktindsigt til en part efter forvaltningsloven eller egen acces efter offentlighedsloven kan indbringes for øverste klageinstans på området, særlig klageinstans eller Ankestyrelsen. Folketingets Ombudsmand er en mulighed, når andre klagemuligheder er udnyttet.

8.3.

BEHANDLING OG AFGØRELSE I KLAGESAG

Klageinstansen skal som udgangspunkt færdigbehandle klagen inden 20 arbejdsdage fra modtagelse af klagen, medmindre det er umuligt på grund af sagens omfang og kompleksitet. Klageinstansen skal orientere klageren og angive en ny forventet tidsfrist ved overskridelse af den lovbestemte frist på 20 arbejdsdage (ofl. § 37, stk. 3).

Klageinstansen kan kræve oplysninger og dokumenter fra forvaltningen, der har truffet afgørelsen i første instans.

En sag, der giver grundlag for kritik, bliver ofte ikke afsluttet med klageinstansens afgørelse. Klageinstansen udtaler f.eks., at "det foreliggende grundlag" og "den anførte begrundelse" ikke giver grundlag for at undtage oplysninger fra aktindsigt, og hjemviser sagen til forvaltningen til fornyet vurdering.

Folketingets Ombudsmand og Ankestyrelsen er ikke egentlige klageinstanser og har ikke pligt til at behandle klager. Ankestyrelsen vurderer, om lovgrundlaget er i orden, men tager ikke stilling til, om faktiske oplysninger er korrekte, og heller ikke til skøn. Ombudsmanden og Ankestyrelsen træffer ikke bindende afgørelser.

Miljø- og Fødevareklagenævnet kan træffe bindende afgørelse. Klagenævnet har mulighed for selv at ekspedere aktindsigten og udlevere de dokumenter og oplysninger, som klageren skal have. Nævnet kan også vælge at hjemvise for at give forvaltningen mulighed for at vurdere et spørgsmål, den ikke har taget stilling til i første omgang.

Retssag ved domstol: Retssager om aktindsigt er sjældne. På den ene side er det muligt at anlægge retssag for at få prøvet et afslag på aktindsigt. På den anden side kan virksomheder, organisationer m.v., der er berørt af en afgørelse om aktindsigt, forsøge at få omstødt afgørelsen i en retssag, men en sådan retssag kan ikke udsætte aktindsigten. Højesteret har fastslået, at "der er en meget væsentlig offentlig interesse i, at udlevering af oplysninger i henhold til en afgørelse om aktindsigt som det helt klare udgangspunkt ikke forhindres ved søgsmål om opsættende virkning".

Afslag på aktindsigt til en journalist eller NGO kan indbringes for Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol, hvis retssag ved danske domstole ikke har ændret på et afslag, der blokerer for demokratisk kontrol og debat om et væsentligt samfundsmæssigt forhold.

Afslag på aktindsigt i miljøoplysninger kan indbringes for Klagekomitéen for Århuskonventionen, når de nationale klagemuligheder er udtømt. I en sag fra Sverige kritiserer klagekomitéen både lovregler og afslag på aktindsigt, der ikke overholder konventionens krav til offentlighed for oplysninger, der indgår som grundlag for beslutningsproces.

Ved en retssag om aktindsigt i miljøoplysninger kan den danske domstol indbringe spørgsmål for EU-Domstolen om den rette fortolkning af kravene i EU-direktivet om offentlig adgang til miljøoplysninger. Retssagen bliver færdigbehandlet ved dansk domstol på grundlag af EU-Domstolens svar.

EU-domstolen har truffet en række principielle afgørelser: Ligesom Klagekomitéen for Århuskomitéen har EU-domstolen i en afgørelse understreget, at formålet med offentlighed i miljøsager er, at give offentligheden reelle muligheder for at deltage i beslutningsprocesser. EU-domstolen har truffet vigtige afgørelser om oplysninger, der vedrører emissioner bl.a. afgørelse fra 2016 og afgørelse fra 2019, om undersøgelser af pesticider.

KILDER

- *Offentlighedsloven med kommentarer* af Mohammad Ahsan, Djøf Forlag, 3. udgave 2022.
- *Miljøoplysningsloven med kommentarer* af Azad Taheri Abkenar, Christian Østrup og Mohammad Ahsan, Djøf Forlag, 2023.
- *Offentlighedsloven og aktindsigt – brug for mere åbenhed*, rapport fra Justitia af Mikele Schultz-Knudsen og Birgitte Arent Eiriksson.
- Folketingets Ombudsmand: [Myndighedsguidens](#) emner om offentlighed.
- *Mediejura* af Peter Lind Nielsen og Oluf Jørgensen, Forlaget Ajour, 5. udgave 2022.
- Analyser og blogs af Oluf Jørgensen på [Åbenhedstinget](#).
- Offentlighedsloven, miljøoplysningsloven og andre relevante retsregler.
- Udtalelser fra Folketingets Ombudsmand og afgørelser fra Miljø- og Fødevareklagenævnet, Højesteret, EU-domstolen og Klagekomité for Århuskonventionen.